

ภาคผนวก

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
โครงการฝึกอบรม

ชื่อโครงการ การฝึกอบรมผู้ดูแลเด็ก เรื่อง “ การจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมระดับ
ปฐมวัยสำหรับผู้ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก

หลักการและเหตุผล

เด็กปฐมวัยที่เข้ารับบริการในสถานรับเลี้ยงเด็กอายุระหว่าง 1 - 5 ขวบ อยู่ใน
ช่วงที่พัฒนาการดำเนินไปอย่างรวดเร็วมีการเรียนรู้เกิดขึ้นมากที่สุดยิ่งกว่าช่วงอื่นใดของชีวิตมนุษย์
จึงเป็นช่วงเวลาที่เกิดต้องการเสริมสร้างพัฒนาให้เกิดความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม
และสติปัญญา การพัฒนาผู้ดูแลเด็กโดยการฝึกอบรมจึงเป็นโครงการที่จะช่วยให้ผู้ดูแลเด็ก
สามารถจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมสำหรับเด็กได้อย่างเหมาะสม เอื้อประโยชน์ต่อการ
พัฒนาเต็มศักยภาพและทัดเทียมมาตรฐานการให้บริการแก่เด็กในความดูแลของหน่วยงานอื่นที่ให้
บริการแก่เด็กในวัยเดียวกัน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลเด็กและการจัดประสบการณ์ เตรียมความ
พร้อมแก่เด็กครบทุกด้าน
2. ได้แนวทางในการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป

เนื้อหาการฝึกอบรม

การฝึกอบรมใช้เวลา 2 วัน รวม 12 ชั่วโมง ดังนี้

1. พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก	1.30	ชั่วโมง
2. บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก	1.30	ชั่วโมง
3. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย	3.00	ชั่วโมง
4. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ	2.00	ชั่วโมง
5. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม	1.30	ชั่วโมง
6. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา	2.30	ชั่วโมง

รวม 12 ชั่วโมง

การดำเนินการ

1. ประชุมร่วมกับชมรมผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กเพื่อวางโครงการ
2. ประสานการจัดทำชุดฝึกอบรมกับวิทยากร
3. ประชาสัมพันธ์โครงการไปยังกลุ่มเป้าหมาย
4. ดำเนินการฝึกอบรม
5. สรุปผล

วัน เวลา สถานที่

ใช้เวลาฝึกอบรม 2 วัน ระหว่างที่ 24 - 25 กรกฎาคม 2542 ณ โรงเรียนอนุบาล
สภาพร อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน

งบประมาณ

งบสนับสนุนจากชมรมผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กจังหวัดเชียงใหม่ ใช้จ่ายเป็น
ค่าอาหาร ค่าอาหารว่าง ค่าดอกไม้ธูปเทียน ค่าป้ายผ้า ค่าเอกสาร ค่าอุปกรณ์การอบรม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลเด็ก สามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานได้
อย่างถูกต้องเหมาะสม

ตารางการฝึกอบรม

วันเสาร์ที่ 24 กรกฎาคม 2542

08.00 น. - 08.30 น.	ลงทะเบียน
08.30 น. - 08.45 น.	พิธีเปิด
08.45 น. - 09.00 น.	ทดสอบก่อนการฝึกอบรม
09.00 น. - 10.30 น.	พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก
10.30 น. - 12.00 น.	บทบาทหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก
12.00 น. - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น. - 16.00 น.	การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

วันอาทิตย์ที่ 25 กรกฎาคม 2542

08.30 น. - 10.30 น.	การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ
10.30 น. - 12.00 น.	การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
12.00 น. - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 น. - 15.30 น.	การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา
15.30 น. - 15.45 น.	ทดสอบหลังการฝึกอบรม
15.45 น. - 16.00 น.	พิธีปิด

ภาคผนวก ข
ชุดฝึกอบรม

สารบัญ

	หน้า
ชุดฝึกอบรมที่ 1 : พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	62
ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 1 : พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	65
ชุดฝึกอบรมที่ 2 : บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก	66
ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 2 : บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก	69
ชุดฝึกอบรมที่ 3 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย	74
ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย	77
ชุดฝึกอบรมที่ 4 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ	89
ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ	92
ชุดฝึกอบรมที่ 5 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม	105
ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม	108
ชุดฝึกอบรมที่ 6 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา	117
ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา	120

ชุดฝึกอบรมที่ 1

พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เนื้อหารายวิชา

พัฒนาการมีความเกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตและวุฒิภาวะ ซึ่งแต่ละอย่างมีความหมายแตกต่างกันออกไป การเจริญเติบโตหมายถึง การเพิ่มขนาดของร่างกายได้แก่ การเพิ่มจำนวนและขนาดของเซลล์อวัยวะและขนาดของร่างกายโดยส่วนรวม ส่วนวุฒิภาวะคือ ระดับความสามารถของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาในระดับที่เด็กจะทำได้ต่าง ๆ ได้เต็มขีดความสามารถ กล่าวโดยสรุปได้ว่า พัฒนาการเป็นการเพิ่มความสามารถและความชำนาญในการทำหน้าที่ของร่างกายตามลำดับขั้นในทุก ๆ ด้าน

ลักษณะพัฒนาการของเด็กปฐมวัยเป็นไปตามแบบแผนของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม พัฒนาการมีแบบแผนตายตัว เริ่มจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย ทุกขั้นตอนมีความต่อเนื่องกัน อัตราพัฒนาการของแต่ละคนแตกต่างกัน แต่มีทิศทางที่คงที่

การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ได้รับ การเรียนรู้เกิดจากวุฒิภาวะและความพร้อมของเด็กที่จะทำให้เด็กทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้

การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีกระบวนการ ต้องอาศัยปัจจัยด้านวุฒิภาวะ วัย เพศ ขีดความสามารถ ประสบการณ์เดิม การสนใจและประสิทธิภาพในการรับรู้ทางประสาทสัมผัส

ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย มีหลายรูปแบบ คือ

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการเสริมแรงด้วยคำชม การให้รางวัลหรือการลงโทษ และกิจกรรมที่เด็กได้หยิบจับ สัมผัส ทดลองด้วยตนเอง
2. เรียนรู้จากการบอกเล่า จากการฟังคำสอน ฟังนิทาน ฟังเรื่องราว
3. เรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น

สาเหตุที่เกิดการเรียนรู้เพราะ เด็กมีความต้องการที่จะรู้ เด็กสนใจที่จะรู้ เด็กมีโอกาสปฏิบัติทดลองในสิ่งต่าง ๆ เด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย และเด็กพร้อมที่จะทำสิ่งต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ทำได้ดังนี้

1. จัดหาอุปกรณ์ สื่อของเล่นที่เหมาะสมมาให้เด็กเล่น
2. ให้เด็กได้หยิบจับ สัมผัส ทดลองใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยผู้ดูแลเด็กคอย

ควบคุมอยู่อย่างใกล้ชิด

3. ผู้ดูแลเด็กหมั่นซักถาม พูดคุย เล่นนิทานและสนทนากับเด็ก เพื่อพัฒนาภาษาแก่เด็ก
4. ให้เด็กได้เล่นและทำกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวและสร้างสรรค์
5. อธิบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ โดยใช้ภาษาง่าย ๆ กับเด็ก
6. พาเด็กไปทัศนศึกษาสถานที่ที่ปลอดภัย
7. เสริมประสบการณ์ทางสุนทรียะในการวาดภาพ การฟังดนตรีและเสียงเพลงแก่เด็ก

พัฒนาการและการเรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยแยกกันไม่ออก การที่ผู้ดูแลเด็กจะสามารถจัดกิจกรรมการพัฒนาเด็กได้ผลสมบูรณ์จะต้องทำความเข้าใจกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กให้ดีเสียก่อน จึงจะสามารถทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ความเข้าใจถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กสามารถอธิบายถึงความหมายของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ให้สมาชิกในกลุ่มฟังได้

กิจกรรม

1. วิทยากรบรรยายประกอบแผ่นใสเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย (30 นาที)
2. วิทยากรแบ่งผู้เข้ารับการอบรมออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้าแล้วมารับใบงานจากวิทยากรพร้อมแผ่นใสและปากกาเขียนแผ่นใส (10 นาที)
3. แต่ละกลุ่มต้องระดมความคิด ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กแล้วเขียนลงไปบนแผ่นใส (30 นาที)
4. วิทยากรจับฉลาก เลือกให้หัวหน้ากลุ่มออกมารายงาน (15 นาที)
5. วิทยากรสรุปเนื้อหา (5 นาที)

เวลาในการฝึกอบรม

1.30 ชั่วโมง

วิทยากร

อาจารย์จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ 1 ท่าน

สื่อการฝึกอบรม

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหมายเลข 1 “พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย”
2. แผ่นใสประกอบการบรรยาย
3. ใบงาน
4. แผ่นใสและปากกาเขียนแผ่นใส สำหรับแต่ละกลุ่มย่อย

การประเมินผล

1. จากการฟังรายงานกลุ่มหน้าชั้น
2. จากการทดสอบหลังการฝึกอบรม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 1 : พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมแผ่นใส และปากกาเขียนแผ่นใส
3. แต่ละกลุ่มจะต้องระดมความคิด ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
4. เขียนลงไปบนแผ่นใส เพื่อเตรียมนำเสนอ
5. วิทยากรจับฉลากเลือกให้สมาชิกภายในกลุ่มออกมารายงานหน้าชั้น

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

แผ่นใสและปากกาเขียนแผ่นใส

ชุดฝึกอบรมที่ 2

บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก

เนื้อหารายวิชา

ผู้ดูแลเด็กมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการอบรม ดูแลเด็กในด้าน สุขภาพ อนามัย ความปลอดภัยและการเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ การคัดเลือกผู้ดูแลเด็กมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กมาก จะต้องพิจารณาจากบุคคลผู้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาเด็ก สามารถกระตุ้นการเรียนรู้และพัฒนาเด็กได้ อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่สามารถเลือกวิธีปฏิบัติในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ใช้สื่ออุปกรณ์ในการพัฒนาเด็กได้อย่างชำนาญ คุณสมบัติที่สำคัญคือ ผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี ยิ้มแย้ม อ่อนหวาน คล่องแคล่ว รับผิดชอบ สุขภาพดี รัก ศรัทธาต่ออาชีพ

ขอบข่ายงานให้การดูแลเด็ก มีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ให้การอบรมดูแลเด็กอย่างแยกกันไม่ออก งานให้การดูแลเด็กประกอบด้วย การดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของเด็ก การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็ก การส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ แก่เด็ก การฝึกเด็กให้ช่วยงานตนเองง่าย ๆ การจัดสภาพแวดล้อมให้สวยงาม กระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก การจัดระบบจัดเก็บเครื่องใช้ประจำตัวเด็ก การทำงานดูแลเด็กร่วมกับผู้ปกครองและการประเมินพัฒนาการเด็ก

ในการดูแลเด็ก มักต้องแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็กไปพร้อม ๆ กันอยู่ตลอดเวลา เมื่อพบว่าเด็กมีปัญหา ผู้ดูแลเด็กจะต้องสังเกตและวิเคราะห์สาเหตุ และร่วมมือกันในการแก้ปัญหากับ พ่อแม่ผู้ปกครองโดยใกล้ชิด พึงระลึกเสมอว่า ปัญหาบางอย่างมิใช่ปัญหาที่ถาวร แก้ไขได้โดยมิต้องนำไปพบแพทย์หรือจิตแพทย์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของตนในการดูแลเด็ก
2. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็ก สามารถแสดงบทบาทสมมติในเรื่องการปฏิบัติตนในการดูแลเด็กตามประเด็นที่กำหนดได้
3. ผู้ดูแลเด็กวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กได้

กิจกรรม

1. วิทยากรบรรยายประกอบแผ่นใสเกี่ยวกับบทบาทผู้ดูแลเด็ก (20 นาที)
2. วิทยากรแบ่งผู้เข้ารับการอบรมออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ให้เลือกหัวหน้ากลุ่ม แล้วมารับใบงานจากวิทยากร พร้อมอุปกรณ์การแสดงบทบาทสมมติ (5 นาที)
3. สมาชิกกลุ่มปรึกษาหารือเตรียมนำเสนอบทบาทสมมติในประเด็นต่อไปนี้ (20 นาที)
 - 3.1 การกระตุ้นการมอง
 - 3.2 การกระตุ้นการฟัง
 - 3.3 การกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส
 - 3.4 การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเด็กประสบอุบัติเหตุ
 - 3.5 การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง
4. สมาชิกนำเสนอบทบาทสมมติต่อชั้นเรียน กลุ่มละ 7 นาที / 5 กลุ่ม (35 นาที)
5. วิทยากรสรุปประเด็นเนื้อหาและให้ข้อเสนอแนะ (10 นาที)

เวลาในการฝึกอบรม

1.30 ชั่วโมง

วิทยากร

อาจารย์จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ 1 ท่าน

สื่อการฝึกอบรม

1. เอกสารประกอบการฝึกอบรม หมายเลข 2 “บทบาทหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก”
2. แผ่นใสประกอบการบรรยาย
3. ใบงานพร้อมอุปกรณ์การแสดงบทบาทสมมติ 5 กลุ่มย่อย

การประเมินผล

1. สังเกตการนำเสนอบทบาทสมมติต่อชั้นเรียนของสมาชิกแต่ละกลุ่ม
2. จากการทดสอบหลังการฝึกอบรม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 2 : บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก

กิจกรรมที่ 1 การกระตุ้นการมอง

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์การแสดงบทบาทสมมติจากวิทยากร
3. หัวหน้าปรึกษากับสมาชิก เพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “การกระตุ้นการมอง” โดยใช้อุปกรณ์ที่จัดเตรียมให้
4. ใช้เวลาในการวางแผน 15 นาที
5. เตรียมนำเสนอกิจกรรมเป็นลำดับที่ 1
6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอบทบาทสมมติต่อชั้นเรียน ใช้เวลา 5 นาที

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

1. ตุ๊กตา 1 ตัว
2. โมบายสีสดใส เครื่องเขย่ากรังกรัง

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 2 : บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก กิจกรรมที่ 2 การกระตุ้นการฟัง

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์การแสดงบทบาทสมมติจากวิทยากร
3. หัวหน้าปรึกษากับสมาชิก เพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติเรื่อง "การกระตุ้นการฟัง" โดยใช้อุปกรณ์ที่จัดเตรียมให้
4. ใช้เวลาในการวางแผน 15 นาที
5. เตรียมนำเสนอกิจกรรมเป็นลำดับที่ 2
6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอบทบาทสมมติต่อชั้นเรียน ใช้เวลา 5 นาที

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

1. ตุ๊กตา 1 ตัว
2. เครื่องเคาะจังหวะ เครื่องดนตรี เครื่องเขย่ากรุ่นกริ่ง

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 2 : บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก

กิจกรรมที่ 3 การกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์การแสดงบทบาทสมมติจากวิทยากร
3. หัวหน้าปรึกษากับสมาชิก เพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติเรื่อง "การกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัส" โดยใช้อุปกรณ์ที่จัดเตรียมให้
4. ใช้เวลาในการวางแผน 15 นาที
5. เตรียมนำเสนอกิจกรรมเป็นลำดับที่ 3
6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอบทบาทสมมติต่อชั้นเรียน ใช้เวลา 5 นาที

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

1. กล่องปริศนา พร้อมอุปกรณ์ ของเล่น ของใช้หลายขนาด
2. ผ้าปิดตา

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 2 : บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก
กิจกรรมที่ 4 การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเด็กประสบอุบัติเหตุ

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์การแสดงบทบาทสมมติจากวิทยากร
3. หัวหน้าปรึกษากับสมาชิก เพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติเรื่อง "การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเมื่อเด็กประสบอุบัติเหตุ" โดยใช้อุปกรณ์ที่จัดเตรียมให้
4. ใช้เวลาในการวางแผน 15 นาที
5. เตรียมนำเสนอกิจกรรมเป็นลำดับที่ 4
6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอบทบาทสมมติต่อชั้นเรียน ใช้เวลา 5 นาที

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

1. ดูกตา
2. กระเป๋ายา 1 ชุด

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 2 : บทบาทและหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก
กิจกรรมที่ 6 การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง (ตอน : การให้ความรู้แก่พ่อแม่)

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์การแสดงบทบาทสมมติจากวิทยากร
3. หัวหน้าปรึกษากับสมาชิก เพื่อเตรียมแสดงบทบาทสมมติเรื่อง “การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ปกครอง” (ตอน : การให้ความรู้แก่พ่อแม่)
4. ใช้เวลาในการวางแผน 15 นาที
5. เตรียมนำเสนอกิจกรรมเป็นลำดับที่ 6
6. ตัวแทนกลุ่มนำเสนอบทบาทสมมติต่อชั้นเรียน ใช้เวลา 5 นาที

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

1. แผ่นปลิว แผ่นพับ
2. รูปภาพโปสเตอร์เกี่ยวกับการดูแลเด็ก

ชุดฝึกอบรมที่ 3

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

เนื้อหารายวิชา

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย ประกอบด้วย การพัฒนาการกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ การเล่นกลางแจ้งกับเครื่องเล่นสนาม การทำกิจกรรมเคลื่อนไหว ได้แก่ การเดิน วิ่ง กระโดด ถีบจักรยาน โยน-รับของ เคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี กายบริหารและการเล่นใช้กำลัง ส่วนกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก ประกอบด้วย การฝึกหยิบจับของหลายขนาด การเล่นเกมสี การวาดรูประบายสี การพับ ฉีก ตัด ปะ การปั้น การพิมพ์ภาพ การหมุนปิด การขยำ การบีบ สำหรับกิจกรรมพัฒนาประสาทสัมผัส ประกอบด้วย การเล่นเกมบล็อก การต่อภาพ การร้อยลูกปัด การลากเส้นโยงจุด การเทของเหลวใส่ภาชนะ การรูตชิป การติดกระดุม การเล่นเกมเก็บ ข่าย ของหรืออีตัก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กเข้าใจถึงการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกายระดับปฐมวัย
2. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กได้ฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกายระดับปฐมวัย
3. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็ก มีความสามารถ มีทักษะในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกายระดับปฐมวัย

กิจกรรม

1. วิทยากรให้ความรู้ เรื่องการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย ประกอบแผ่นใส (30 นาที)
2. วิทยากรสาธิตการจัดกิจกรรม 1 กิจกรรม (20 นาที)

3. วิทยากรให้ผู้ดูแลเด็กฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมเป็นกลุ่ม (6-8 คน) ทุกกลุ่มเลือกฝึกปฏิบัติ 6 กิจกรรมจาก 10 กิจกรรม โดยใช้เวลา กิจกรรมละ 20 นาที รวมใช้เวลา 120 นาที มีขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ดังนี้

- 3.1 ขั้นปฐมนิเทศ
- 3.2 ขั้นปฏิบัติ
- 3.3 ขั้นสรุป

4. วิทยากรสรุปและให้ข้อเสนอแนะ (10 นาที)

กิจกรรมให้เด็กฝึกปฏิบัติมีทั้งสิ้น 10 กิจกรรม ดังนี้

1. ข้ามได้ไหมเอ๋ย
2. หมอนวิเศษ
3. ลูกโป่งอยู่ไหน
4. กระโดดสองขา
5. ร่วมมือร่วมใจ
6. บอลลอดถ้ำ
7. แห้งแล้วเปียก
8. นักสะสม
9. ต่อทางเดิน
10. แพนแล้วพอง

เวลาในการฝึกอบรม

3 ชั่วโมง

วิทยากร

อาจารย์จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ 1 ท่าน

สื่อการฝึกอบรม

1. เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง “การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย”

3. ใบบงานและอุปกรณ์การฝึกปฏิบัติ

การประเมินผล

1. จากการสังเกตผลการทดลองปฏิบัติในกลุ่มย่อยของผู้เข้ารับการอบรม
2. จากการทดสอบหลังการฝึกอบรม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์ปฏิบัติกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย
3. หัวหน้ากลุ่มปรึกษารื้อกับสมาชิก เพื่อเลือกฝึกปฏิบัติ 6 กิจกรรมจาก 10 กิจกรรม
4. ใช้เวลาในการทำกิจกรรม ๗ ละ 20 นาที รวมใช้เวลา 120 นาที
โดยมีขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ดังนี้
 - 4.1 ขั้นปฐมนิเทศ
 - 4.2 ขั้นปฏิบัติ
 - 4.3 ขั้นสรุป

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

- 1) แท่งไม้บล็อก 2) ลูกบอล 3) เชือก 4) นกหวีด 5) หมอน 6) ลูกโป่ง 7) ผ้าปิดตา
- 8) ไม้ตีพลาสติก 9) เทปขาว 10) ไม้ 11) แแถบผ้า 12) ตะกร้า 13) ขอบเล่นพลาสติก
- 14) กระดาษหนังสือพิมพ์เก่า 15) กระดาษที่ใช้แล้ว 16) ถุงพลาสติก

การประเมินผล

- 1) สังเกตการเคลื่อนไหวของร่างกาย
- 2) สังเกตการปฏิบัติตามข้อตกลง
- 3) สังเกตการทำกิจกรรมตามลำดับ
- 4) สังเกตการเล่นร่วมกับผู้อื่น

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

กิจกรรมที่ 1 ข้ามได้ไหมเอ๋ย

แนวคิด เด็ก ๆ มีขาใช้เดิน จึง ข้าม ได้

จุดประสงค์

- 1) ส่งเสริมพัฒนาการ การใช้กล้ามเนื้อใหญ่
- 2) ฝึกการฟังและการปฏิบัติตามข้อตกลง
- 3) ฝึกการมีวินัย รู้จักการรอคอย ตามลำดับก่อนหลัง
- 4) ฝึกการเล่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) บอกชื่อเกม
- 2) ให้เด็กยืนเป็นแถวตอนลึก 2 แถว
- 3) วางสิ่งกีดขวางให้ห่างกันพอประมาณ (สิ่งกีดขวาง เช่น แท่งไม้บล็อก ลูกบอล เชือก ฯลฯ
- 4) อธิบายวิธีเล่น คือ เมื่อครูให้สัญญาณ (เป่านกหวีด) ให้เด็กวิ่งไปข้างหน้า แล้วกระโดดข้ามสิ่งกีดขวาง จากนั้นให้ไปยืนรออีกด้านหนึ่ง จึงเช่นนี้จนครบทั้ง 2 แถว

สื่ออุปกรณ์

- 1) แท่งไม้บล็อก
- 2) ลูกบอล
- 3) เชือก
- 4) นกหวีด

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

กิจกรรมที่ 2 หมอนวิเศษ

แนวคิด เด็กบังคับแขนให้ขยับไปมาได้ทั้งข้างหน้าและข้างหลัง

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการบังคับการทำงานของแขน
- 2) ฝึกการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และกติกา
- 3) รู้จัก และเข้าใจคำว่า "ชูแขน" "ข้าม" "ส่ง" และ "รับ"

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) บอกชื่อเกม
- 2) อธิบายวิธีเล่นโดยให้เด็กยืนเรียงเป็นแถวตอนลึกห่างกัน 1 ช่วงแขน คนแรกถือหมอนไว้ เมื่อครูให้สัญญาณ (เป่านกหวีด) ให้ชูแขนข้ามศีรษะแล้วส่งหมอนไปให้เพื่อนที่ยืนอยู่ด้านหลัง เด็กคนที่อยู่ข้างหลังจะรับและส่งต่อไปจนกระทั่งคนสุดท้ายของแถว
- 3) ลงมือเล่น

สื่ออุปกรณ์

- 1) หมอน
- 2) นกหวีด

การประเมินผล

- 1) สังเกตการเล่น ส่ง – รับ หมอน
- 2) สังเกตการเล่นที่เคารพกติกา

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

กิจกรรมที่ 3 ลูกโป่งอยู่ไหน

แนวคิด ถ้าเรามองไม่เห็นเราจะทำอะไรต่าง ๆ ได้ยากกว่าเดิม

จุดประสงค์

- 1) ได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
- 2) ฝึกทักษะการฟัง และการปฏิบัติตามข้อตกลง
- 3) ร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เด็กยืนเป็นแถว 4 แถว ขออาสาสมัครแถวละ 1 คนไปยืนที่ลูกโป่ง
- 2) เด็กคนแรกของทุกแถวปิดตา แล้วเดินไปที่ลูกโป่งและใช้ไม้ตีลูกโป่งของแถวของตนอาสาสมัครของแต่ละแถวที่ยืนตรงลูกโป่งจะเป็นคนบอกทิศทางการเดินให้แก่คนที่ออกไปตีลูกโป่ง
- 3) ถ้าตีไม่ได้ให้อาสาสมัครของแถวนำไม้ตีไปให้คนต่อไป
- 4) แถวที่มีผู้ตีลูกโป่งได้เป็นฝ่ายชนะ

สื่ออุปกรณ์

- 1) ลูกโป่งเท่าจำนวนแถว
- 2) ผ้าปิดตา
- 3) ไม้ตีพลาสติก

การประเมินผล

- 1) สังเกตการทำกิจกรรม
- 2) สังเกตการปฏิบัติตามข้อตกลง

หมายเหตุ

อาจใช้ลูกโป่งที่บรรจุน้ำภายใน จะได้อยู่กับที่เมื่อวางลง

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย
กิจกรรมที่ 4 กระโดดสองขา

แนวคิด เราเดินเป็นเส้นตรงได้

จุดประสงค์

- 1) เดินให้เป็นเส้นตรงได้
- 2) ฝึกการปฏิบัติตามกติกา
- 3) ทำกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ติดเทปพันสายไฟที่พื้นยาวประมาณ 6 ฟุต ถ้าเล่นกลางแจ้งอาจใช้เชือกวางราบลงไปกับพื้น สมมติให้เป็นเชือกสำหรับไต่ของนักกายกรรม
- 2) สมมติให้เด็ก ๆ เป็นนักกายกรรมไต่เชือกโดยเดินบนเส้นเชือกอย่างระมัดระวังไม่ให้ตก
- 3) เด็ก ๆ อาจถือร่มหรือไม้ยาวแบบนักไต่เชือกจริง
- 4) เด็ก ๆ คิดค้นท่าไต่เชือกที่แปลกไปจากการเดินด้วยเท้า เช่น การคลาน การใช้ข้อศอก ฯลฯ

สื่ออุปกรณ์

- 1) เทปกาว
- 2) เชือก
- 3) ไม้ยาวหรือส้น

การประเมินผล

สังเกตการร่วมกิจกรรม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย
กิจกรรมที่ 5 ร่วมมือร่วมใจ

แนวคิด เราใช้อวัยวะของเราช่วยกันทำงานได้

จุดประสงค์

- 1) ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย
- 2) รู้จักการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น
- 3) ฝึกการคิดสร้างสรรค์

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เด็ก ๆ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มให้จับคู่กันแล้วเข้าแถวตอน
- 2) แต่ละกลุ่มจะได้แถบผ้ากลุ่มละผืน
- 3) เมื่อได้ยินสัญญาณให้เด็กที่คู่กันถือปลายผ้าคนละด้าน จากนั้นนำไปอ้อมหลักและกลับมาส่งให้คู่ต่อไปในแถว
- 4) ถ้าคู่ใดทำผ้าหล่นให้เก็บผ้าขึ้นมาแล้วกลับมาเริ่มต้นใหม่ เล่นจนครบทุกคู่
- 5) ให้แต่ละกลุ่มลองคิดวิธีการนำผ้าไปโดยไม่ใช้มือ

สื่ออุปกรณ์

- 1) นกหวีด
- 2) แถบผ้ายาวประมาณ 2 ฟุต

การประเมินผล

- 1) สังเกตการทำกิจกรรมร่วมกัน
- 2) สังเกตการตอบคำถาม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย
กิจกรรมที่ 6 แห้งแล้วเปียก

แนวคิด เราควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายได้

จุดประสงค์

- 1) ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกายได้
- 2) ปฏิบัติตามคำสั่งได้

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เขียนรูปวงกลม หรือใช้เชือกวางเป็นรูปวงกลม แล้วให้เด็ก ๆ ยืนอยู่โดยรอบ
- 2) ให้อาสาสมัครยืนอยู่ตรงกลางวงเป็นผู้ออกคำสั่ง
 “บนบก” เด็ก ๆ จะกระโดดเข้ามาอยู่ในวงกลม
 “ลงน้ำ” เด็ก ๆ จะกระโดดออกไปอยู่นอกวงกลม
 ผู้ทำตามคำสั่งผิดจะต้องออกจากการเล่น
- 3) ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้ออกคำสั่ง

สื่ออุปกรณ์ เชือก

การประเมินผล

- 1) สังเกตการกระโดด
- 2) สังเกตการปฏิบัติตามคำสั่ง

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย
กิจกรรมที่ 7 บอลลอดถ้ำ

แนวคิด เราเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ และเราทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

จุดประสงค์

- 1) ปฏิบัติตามกติกาได้
- 2) ควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย
- 3) เล่นเกมง่าย ๆ ได้

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เด็ก ๆ ยืนเป็นแถวตอนลึกห่างกัน 1 ช่วงแขน จากนั้นให้แยกขา 2 ข้างห่างกันพอสมควร คนที่อยู่หัวแถวจะเป็นคนถือลูกบอล
- 2) เมื่อได้ยินสัญญาณให้คนที่ถือลูกบอลส่งบอลลอดได้ขาไปให้เพื่อนที่อยู่ข้างหลังแล้ว ส่งต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงคนสุดท้าย จากนั้นให้คนสุดท้ายวิ่งเอาของไปใส่ตะกร้าด้านหลัง
- 3) ถ้ามีเด็กเป็นจำนวนมากอาจตั้งแถวหลาย ๆ แถว แล้วเล่นแข่งขันเพื่อความสนุกสนาน

สื่ออุปกรณ์

- 1) นกหวีด
- 2) ลูกบอล
- 3) ตะกร้า

การประเมินผล

- 1) สังเกตการปฏิบัติตามกติกา
- 2) สังเกตการเล่นเกม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย
กิจกรรมที่ 8 นักสะสม

แนวคิด เราทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง

จุดประสงค์

- 1) เคลื่อนที่ไปยังตำแหน่งที่กำหนดได้อย่างระมัดระวัง
- 2) ฝึกทักษะการฟัง และการปฏิบัติตามคำสั่ง
- 3) ร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ขดเชือกเป็นวงกลม 2 วง แล้วนำของชิ้นเล็ก ๆ ไปวางไว้ในวงกลม
- 2) วางตะกร้าให้ห่างจากวงกลมทั้งสองประมาณ 4 เมตร
- 3) แบ่งเด็ก ๆ ออกเป็น 2 กลุ่ม แล้วให้นั่งเรียงเป็นแถว เมื่อได้ยินเสียงนกหวีด หัวแถวของแต่ละฝ่ายวิ่งมาหยิบของในกอง ด้านของตนไปใส่ในตะกร้าโดยเร็วแล้วกลับมานั่งที่เดิม จากนั้นคนถัดไปลุกขึ้นไปวิ่งเก็บของเช่นเดียวกัน ทำเช่นนี้ต่อไป แถวที่เก็บของได้หมดก่อนเป็นฝ่ายชนะ

สื่ออุปกรณ์

- 1) ตะกร้าใส่ของ 2 ใบ
- 2) เชือก
- 3) ของใช้ และของเล่นจำนวนมาก
- 4) นกหวีด

การประเมินผล

- 1) สังเกตการเคลื่อนที่อย่างระมัดระวัง
- 2) สังเกตการร่วมกิจกรรม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

กิจกรรมที่ 9 ต่อทางเดิน

แนวคิด เราใช้เท้าเดิน

จุดประสงค์

- 1) ฝึกทักษะการเคลื่อนไหว
- 2) ฝึกประสาทสัมผัส
- 3) ร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เด็ก ๆ รับกระดาษที่ไม่ใช้แล้ว เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ที่ตัดครึ่ง คนละ 2 แผ่น
- 2) กำหนดเส้นเริ่มต้นและเส้นชัย เด็ก ๆ ยืนเรียงเป็นแถวที่เส้นเริ่มต้น
- 3) เริ่มต้นโดยทุกคนถือกระดาษไว้ในมือ เมื่อได้ยินสัญญาณให้เรียงกระดาษที่พื้น เดินไปบนกระดาษ แล้วใช้กระดาษแผ่นที่ 2 เรียงต่อแล้วเดินต่อไป จากนั้นหยิบกระดาษแผ่นเดิมมาเรียงต่อแผ่นที่เหยียบอยู่ เรียงต่อแล้วเดิน เช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนถึงเส้นชัย

สื่ออุปกรณ์

- 1) กระดาษหนังสือพิมพ์เก่า
- 2) นกหวีด

การประเมินผล

- 1) สังเกตการร่วมกิจกรรม
- 2) สังเกตการเคลื่อนไหวอย่างคล่องแคล่ว

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 3

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

กิจกรรมที่ 10 แพบและพอง

แนวคิด เราเล่นและทำงานร่วมกัน

จุดประสงค์

- 1) ฝึกทักษะกล้ามเนื้อย่อย
- 2) ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 3) ร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เด็ก ๆ นั่งเป็นวงกลม ได้รับแจกกระดาษหนังสือพิมพ์คนละ 1 แผ่น
- 2) วางถุงพลาสติกไว้กลางวง
- 3) เมื่อเด็กขยำกระดาษแล้วให้นำมาใส่ถุง เมื่อเต็มครูปิดปากถุง เด็ก ๆ จะได้หมอนไวโยนเล่น

สื่ออุปกรณ์

- 1) กระดาษหนังสือพิมพ์ หรือกระดาษที่ใช้แล้ว
- 2) ถุงพลาสติก

การประเมินผล

สังเกตการทำกิจกรรม

ชุดฝึกอบรมที่ 4

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

เนื้อหารายวิชา

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. การฝึกให้เด็กรู้จักตนเอง บอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้ ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกหลังการฟังนิทานและดูรูปภาพต่าง ๆ ฝึกการแสดงอารมณ์ที่ถูกต้องตามกาลเทศะ ฝึกอารมณ์ให้มั่นคง เบิกบาน อดทนและมีเหตุผล
2. การฝึกให้เด็กรู้จักผู้อื่น ฝึกการเล่นร่วมกัน ฝึกการแสดงออกในทางที่เหมาะสม ฝึกการเล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง เล่นเกมร่วมกัน
3. การฝึกให้เด็กแสดงออกซึ่งการมีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย กตัญญู เมตตา อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด ขยันและไม่เห็นแก่ตัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กเข้าใจถึงการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจแก่เด็กปฐมวัย
2. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กได้ฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจแก่เด็กปฐมวัย
3. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กมีความสามารถ มีทักษะในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรม

1. วิทยากรให้ความรู้ เรื่องการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจโดยวิธีการบรรยายประกอบแผ่นใส (20 นาที)
2. วิทยากรสาธิตการจัดกิจกรรม 1 กิจกรรม (15 นาที)

3. วิทยากรให้ผู้ดูแลเด็กฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมเป็นกลุ่มย่อย (6 – 8 คน) ทุกกลุ่มเลือกฝึกปฏิบัติ 5 กิจกรรมจาก 10 กิจกรรม โดยใช้เวลา กิจกรรมละ 15 นาที รวมใช้เวลา 75 นาที มีขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ดังนี้

3.1 ขั้นปฐมนิเทศ

3.2 ขั้นปฏิบัติ

3.3 ขั้นสรุป

4. วิทยากรสรุปและให้ข้อเสนอแนะ (10 นาที)

กิจกรรมให้เลือกฝึกปฏิบัติ มีทั้งสิ้น 10 กิจกรรม ดังนี้

1. หนูน้อยมหัศจรรย์

2. ท้องแดนแสนสนุก

3. ลีลามหาสนุก

4. หนูนิมหาคู่

5. แห่แล้วโยน

6. เกมต่อภาพ

7. จิตรกรน้อย

8. ผีเสื้อแสนงาม

9. ละครโรงเล็ก

10. ท้องโลก

เวลาในการฝึกอบรม

2 ชั่วโมง

วิทยากร

อาจารย์จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ 1 ท่าน

สื่อการฝึกอบรม

1. เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง “การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ”
2. แผ่นใสประกอบการบรรยาย
3. อุปกรณ์การสาธิตและทดลองปฏิบัติในกลุ่มย่อย
4. ใบงานสำหรับการปฏิบัติในกลุ่มย่อย

การประเมินผล

1. จากการสังเกตผลการทดลองปฏิบัติในกลุ่มย่อยของผู้เข้ารับการอบรม
2. จากการทดสอบหลังการฝึกอบรม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์ปฏิบัติกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ
3. หัวหน้าปรึกษากับสมาชิก เพื่อเลือกฝึกปฏิบัติ 5 กิจกรรมจาก 10 กิจกรรม
4. ใช้เวลาในการทำกิจกรรม ๆ ละ 15 นาที รวมใช้เวลา 75 นาที
โดยมีขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ดังนี้
 - 4.1 ขั้นปฐมนิเทศ
 - 4.2 ขั้นปฏิบัติ
 - 4.3 ขั้นสรุป

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

- 1) ดูกตาผ้า 2) กระโปรงและเสื้อดูกตา 3) เครื่องให้จังหวะ 4) ผ้าเช็ดหน้า 5) แผ่นผ้าสี
เหลื่อมบุฟองน้ำ 6) ลังกระดาษ 7) ลูกบอล 8) เกมภาพตัดต่อผ้าบุฟองน้ำ 9) สีเทียน
- 10) กระดาษโรเนียว 11) กระดาษบุฟ 12) ภาพผีเสื้อ 13) ผีเสื้อจำลอง 14) คำคล้องจองผีเสื้อ
- 15) นุ่นมือ 16) ที่คาดศีรษะรูปคน/สัตว์

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

กิจกรรมที่ 1 หนูน้อยมหัศจรรย์

แนวคิด การที่จะมีความรู้สึกที่ดี และภาคภูมิใจตัวเองต้องทำอะไรที่สำเร็จได้ด้วยตัวเอง

จุดประสงค์

- 1) เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 2) พัฒนากล้ามเนื้อ

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) แนะนำให้เด็กรู้จักกับตุ๊กตา และเสื้อผ้าตุ๊กตา
- 2) ครูสาธิตการสวมเสื้อ กระโปรงให้ตุ๊กตา
- 3) ให้เด็กทดลองสวมเสื้อ กระโปรงให้ตุ๊กตาโดยผลัดเปลี่ยนกันทดลอง หรือจะแบ่งกลุ่มช่วยกันแต่งตัว แล้วเล่นกับตุ๊กตาอย่างอิสระ
- 4) ให้เด็กตัวแทนออกมาเล่าความรู้สึก หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม

สื่ออุปกรณ์

- 1) ตุ๊กตาผ้าขนาดพอดีกับมือเด็ก
- 2) กระโปรง และเสื้อผ้าตุ๊กตาดัดเย็บอย่างง่าย และสะดวกต่อการสวมให้ตุ๊กตา

การประเมินผล

- 1) ความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม
- 2) การสนทนาซักถาม และเล่าความรู้สึก

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

กิจกรรมที่ 2 ท่องแดนแสนสนุก

แนวคิด การเล่นร่วมกันช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด และเกิดความคิดหลากหลาย

จุดประสงค์

- 1) กล้าคิด กล้าแสดงออก
- 2) เกิดความคิดสร้างสรรค์
- 3) สนุกสนานเพลิดเพลิน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) สนทนากับเด็กเกี่ยวกับการเดินทางไปเที่ยวในที่ต่าง ๆ
- 2) สนทนากับเด็กว่า วันนี้จะพาเด็ก ๆ ไปเที่ยวท่องแดนแสนสนุก ใครจะไปด้วย มีข้อแม้ว่าต้องไปในทำทางที่แปลกจากธรรมดา มิฉะนั้นจะไปไม่ถึง
- 3) ให้เด็กคิดวิธีไปท่องแดนแสนสนุกอย่างอิสระ พร้อมทั้งทำทำทางตามที่คิดไว้ทีละคน (ครูจะสาธิตให้ดูก่อน)
- 4) ให้เด็กจับคู่ช่วยกันคิดวิธีไปท่องแดนแสนสนุกโดยไม่ให้ซ้ำกับเพื่อน เมื่อเด็กทำได้ชื่นชมด้วยคำพูด

สื่ออุปกรณ์ เครื่องให้จังหวะ

การประเมินผล

- 1) การร่วมกิจกรรมของเด็ก
- 2) พฤติกรรมการแสดงออกของเด็กระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

กิจกรรมที่ 3 สีสยามหาสนุก

แนวคิด การคิดทำทางประกอบการเล่นไหวได้หลากหลาย ส่งผลให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

จุดประสงค์

- 1) กล้าคิด กล้าแสดงออก
- 2) เกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) นัดหมายสัญญาณในการเคลื่อนไหว และหยุดกิจกรรม
- 2) นำผ้าเช็ดหน้าออกมาสำรวจ มีลักษณะอย่างไร เหมือนอะไร
- 3) ให้เด็กคิดวิธีเคลื่อนไหว ร่างกายไปพร้อมกับผ้าเช็ดหน้า อย่างอิสระ ตามสัญญาณที่ครูเคาะ เมื่อได้ยินสัญญาณหยุดให้ถือผ้าเช็ดหน้าอยู่ในท่านั้น
- 4) กระตุ้นให้เด็กคิดทำทาง และแสดงท่าทางเคลื่อนไหวกับผ้าเช็ดหน้า ให้แตกต่างจากเพื่อน ๆ และให้เปลี่ยนท่าทาง ตามสัญญาณที่ครูเคาะ
- 5) ให้เด็กปฏิบัติซ้ำจนพอใจ และครูให้แรงเสริม หรือชื่นชมด้วยคำพูด

สื่ออุปกรณ์

- 1) ผ้าเช็ดหน้า
- 2) เครื่องให้จังหวะ

การประเมินผล

- 1) การร่วมกิจกรรมของเด็ก
- 2) การแสดงออกของเด็กเป็นรายบุคคล

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ
กิจกรรมที่ 4 นุ่มนึ่มหาคู่

แนวคิด การสัมผัสที่เหมือนกันอาจจะแตกต่างกันในการสังเกตด้วยสายตา

จุดประสงค์

- 1) เพื่อฝึกทักษะทางการสัมผัส
- 2) เพื่อให้เด็กรู้จักแยกแยะสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่าง

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) แนะนำให้เด็กรู้จักแผ่นผ้าบุฟองน้ำ ซึ่งมีเนื้อผ้าต่าง ๆ กัน
- 2) ให้เด็กทดลองสัมผัสแผ่นทุกแผ่น
- 3) ให้เลือกแผ่นที่เหมือนกัน มาวางคู่กันเป็นคู่ ๆ จนครบทั้ง 6 คู่
- 4) ให้เด็กทดลองเล่นซ้ำ ๆ และผลัดกันเล่น
- 5) เพื่อน ๆ ช่วยกันตรวจสอบ ความถูกต้อง
- 6) เมื่อเล่นเสร็จเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย

สื่ออุปกรณ์ แผ่นผ้าสีเหลี่ยมบุฟองน้ำ เหมือนกันเป็นคู่ ๆ จำนวน 6 คู่ (ผ้ามีเนื้อผ้าด้านการสัมผัสที่แตกต่างกัน)

การประเมินผล

- 1) ความสนใจในการเล่น
- 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
- 3) ความถูกต้องในการเล่น

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

กิจกรรมที่ 5 แห่แล้วโยน

แนวคิด เด็กจะมีจิตใจเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ได้จากการเล่นโดยการคิดจินตนาการ

จุดประสงค์

- 1) ฝึกความแม่นยำ ในการกระชาระด้วยสายตา
- 2) พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
- 3) สนุกสนานเพลิดเพลิน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ให้เด็กดูสัตว์ที่ทำจากกล่องกระดาษ สนทนาเกี่ยวกับสัตว์ ได้จินตนาการว่า สัตว์กำลังหิว ต้องการอาหาร เด็ก ๆ อย่าเข้าใกล้ เพราะอาจเกิดอันตราย
- 2) อธิบายวิธีเล่นเกม พร้อมทั้งบอกกติกาการเล่นอย่างง่าย ๆ แล้วสาธิตวิธี โยนอาหารเข้าปากสัตว์ให้เด็กดู
- 3) แจกลูกบอลถ่วงก๊อบแก๊ปให้เด็กทดลองเล่น
- 4) ผลัดเด็กในกลุ่มเล่นจนครบทุกคน

สื่ออุปกรณ์

- 1) ลังกระดาษ แต่งเป็นสัตว์อ้าปากกว้าง
- 2) ลูกบอลทำจากถ่วงก๊อบแก๊ป และกระดาษหนังสือพิมพ์ติดด้วยเทปใส ขนาดพอดีมือเด็ก จำนวน 10 ลูก (หรือมากกว่า)

การประเมินผล

- 1) การร่วมกิจกรรม
- 2) ความสนใจ และการแสดงออกในการเล่น

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

กิจกรรมที่ 6 เกมต่อภาพ

แนวคิด การต่อภาพช่วยให้มีทักษะด้านการสังเกตสี ขนาด รูปร่าง รายละเอียด ดีขึ้น

จุดประสงค์

- 1) ฝึกทักษะการสังเกต
- 2) สนุกสนานเพลิดเพลิน
- 3) การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) แนะนำให้เด็กสังเกตภาพที่สมบูรณ์ และสนทนาเกี่ยวกับภาพที่สังเกต มีภาพอะไรบ้าง
- 2) นำชิ้นส่วนของภาพออกมาคละกัน ครูสาธิตการเล่นให้เด็ก โดยการนำชิ้นส่วนของเกมมาต่อให้เป็นภาพที่สมบูรณ์
- 3) นำชิ้นส่วนของภาพ ออกมาคละกัน แล้วให้เด็กช่วยกันต่อให้เป็นภาพที่สมบูรณ์
- 4) ให้เด็กเล่นซ้ำๆ จนเกิดทักษะ
- 5) เก็บเกมเข้าที่เมื่อเลิกเล่น

สื่ออุปกรณ์ เกมภาพตัดต่อผ้าบุฟองน้ำ

การประเมินผล

- 1) ความสนใจในการเล่นเกม
- 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
- 3) การเก็บเกมเข้าที่เมื่อเลิกเล่น

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

กิจกรรมที่ 7 จิตกรรน้อย

แนวคิด การทำงานเป็นการช่วยให้เด็กได้คิดและวางแผนเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

จุดประสงค์

- 1) เลือกในสิ่งที่ต้องการได้
- 2) คิดและวางแผนการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 3) เล่าผลงานที่ตนทำได้
- 4) ฝึกความรับผิดชอบ

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) แบ่งเด็กเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 6 คน แล้วนำสนทนาดังนี้ "วันนี้จะพาเด็กไปเที่ยว ใครอยากไปเที่ยวที่ไหนให้ช่วยกันคิด" และตกลงเลือกสถานที่ ๆ จะไปเที่ยวกลุ่มละ 1 แห่ง
- 2) แจกกระดาษแผ่นใหญ่และสีเทียนให้เด็กแต่ละกลุ่ม เมื่อแต่ละกลุ่มคิดได้แล้ว ให้ช่วยกันวาดภาพตามที่ได้ตกลงกันได้
- 3) ให้แต่ละกลุ่มนำผลงานมาเล่าให้เพื่อนฟัง
- 4) ครูตัดผลงานไว้ให้เด็กดู

สื่ออุปกรณ์

- 1) สีเทียน
- 2) กระดาษโรเนียว หรือกระดาษปรีฟ แผ่นใหญ่

การประเมินผล

- 1) พฤติกรรมเด็กที่ร่วมกันคิด และร่วมกันทำงาน
- 2) ผลงานที่เด็กทำ
- 3) การสื่อความหมายขณะที่เล่า

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ
กิจกรรมที่ 8 ฝึกลีลาแสงงาม

แนวคิด การคิดร่วมกับผู้อื่นช่วยให้เกิดความคิดใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

จุดประสงค์

- 1) เกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์
- 2) คิด และทำตามความคิดของตนเองได้
- 3) คิด และทำตามความคิดร่วมกับผู้อื่นได้

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ให้เด็กทายสิ่งของในถุงว่าคืออะไร
- 2) นำฝึกลีลาในถุงออกมาให้เด็กดู แล้วใช้คำถามดังนี้
 - ภาพที่เห็นคืออะไร
 - เห็นฝึกลีลาแล้วนึกถึงอะไรบ้าง
 - สัตว์อะไรบ้างที่คล้ายฝึกลีลา
- 3) ครูนำเสนอ ดังนี้
 - ให้สมมติตัวเองเป็นฝึกลีลาที่น่ารัก แล้วอยากจะไปเที่ยวไกล ๆ จะไปได้
อย่างไร "ลองทำดูซิ"
 - ถ้าเด็ก ๆ เป็นฝึกลีลากำลังไม่สบาย และจะไปหาหมอ คิดว่าจะไปอย่างไร
- 4) ครูร้องเพลงฝึกลีลาแสงงามพร้อมกับให้เด็กจับคู่ คิดท่าทางประกอบเพลง
ตามจินตนาการ (หรือคิดท่าทางประกอบคำคล้องจองฝึกลีลา)
- 5) ครูให้แรงเสริมเมื่อเด็กทำได้

สื่ออุปกรณ์

- 1) ภาพผีเสื้อ หรือผีเสื้อจำลอง
- 2) เพลง , คำคล้องจองผีเสื้อ
- 3) เครื่องให้จังหวะ

การประเมินผล

- 1) พฤติกรรมการแสดงออกร่วมกัน
- 2) การทำท่าทางประกอบเพลง , คำคล้องจอง
- 3) การคิด และแสดงออกร่วมกัน

เพลงผีเสื้อ

ผีเสื้อเอ๋ยผีเสื้อแสนสวย
ดูดนํ้าหวานล้ำราญใจ

เจ้าโบยบินไปตอมดอกไม้
สุขกระไรหนอผีเสื้อแสนงาม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ
กิจกรรมที่ 9 ละครโรงเล็ก

แนวคิด การฟังนิทาน ช่วยพัฒนาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

จุดประสงค์

- 1) ผ่อนคลายความเครียด
- 2) ส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม
- 3) ส่งเสริมให้เด็กกล้าแสดงออก

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เตรียมเด็กให้มีสมาธิ ด้วยการใช้ท่าทาง เพลง ฯลฯ
- 2) แนะนำตัวละครในนิทาน
- 3) ให้เด็กฟังนิทาน โดยมีหุ่นมือประกอบการเล่า
- 4) เมื่อจบ สนทนาซักถามเกี่ยวกับตัวละครในนิทานดังนี้
 - เด็ก ๆ อยากรู้อยากเป็นเหมือนตัวละครตัวไหน ?
 - เพราะอะไรถึงอยากเป็นตัวละครนั้น ๆ (ให้เด็กบอกเหตุผล)
- 5) ครูแจกที่คาดศีรษะตัวสัตว์ต่าง ๆ ในนิทานให้เด็กสวม และแสดงบทบาทสมมติ
- 6) เด็ก และครูสรุปร่วมกัน

สื่ออุปกรณ์

- 1) หุ่นมือ ที่คาดศีรษะรูปคน สัตว์
- 2) เพลง / คำคล้องจอง เพื่อเตรียมให้เด็กมีสมาธิ

การประเมินผล

- 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
- 2) การสนทนา และตอบคำถาม
- 3) การแสดงบทบาทสมมติ

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 4

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

กิจกรรมที่ 10 ท่องโลก

แนวคิด การวางแผนที่ดี ทำให้งานประสบความสำเร็จ

จุดประสงค์

- 1) คิด และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 2) บอกเหตุผล สิ่งที่ชอบได้
- 3) ปฏิบัติตามข้อตกลงได้

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ให้เด็กร้องเพลง และทำท่าทางประกอบเพลง “รถไฟ รถยนต์ โฟน” และแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มเล็ก ประมาณ 3-5 คน
- 2) สนทนา กับเด็กว่าวันนี้จะพาเด็ก ๆ ไปเที่ยวนอกห้องเรียน และสร้างข้อตกลงร่วมกันดังนี้
 - เราจะดูแลตนเองอย่างไรจึงจะไม่รบกวน ผู้อื่น
 - เราจะเดินอย่างไรไม่ให้รบกวนผู้อื่น ฯลฯ และเป็นระเบียบ
 - ครูเปิดโอกาสให้เด็กคิดร่วมกัน และสรุปเป็นข้อตกลงในการไปทัศนศึกษาครั้งนี้
- 3) ทบทวนข้อตกลง แล้วพาเด็กออกไปทัศนศึกษานอกห้องให้เด็กสังเกตสิ่งที่พบเห็น และเลือกสิ่งที่คุณชอบที่สุดมา 1 อย่าง (ขณะอยู่นอกห้องครูนำสนทนาถึงสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว)
- 4) กลับเข้าห้อง เด็ก และครูสนทนาร่วมกัน และให้เด็กบอกสิ่งที่คุณชอบมากที่สุดให้เพื่อนฟังพร้อมทั้งเหตุผลว่าทำไมถึงชอบ

สื่ออุปกรณ์

- 1) สวนดอกไม้ หรือสนามเด็กเล่นในโรงเรียน
- 2) เพลงรถยนต์ รถไฟ ไอโฟน

การประเมินผล

- 1) พฤติกรรมเด็กขณะทัศนศึกษานอกห้องเรียน
- 2) การสนทนา ตอบคำถามบอกสิ่งที่เด็กชอบ และเหตุผล

ชุดฝึกอบรมที่ 5

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม

เนื้อหารายวิชา

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. การพัฒนาตนเอง ได้แก่ การฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร ฝึกการแต่งตัว ฝึกการทำความสะอาดตนเอง ฝึกทำงานบ้านง่าย ๆ ฝึกระเบียบวินัย ฝึกความรับผิดชอบ ฝึกการแสดงออกอย่างเหมาะสม
2. การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำได้โดยการจัดให้เด็กได้เล่นกลางแจ้งร่วมกัน เล่นในร่ม เล่นเกมที่มีกติกา กับเพื่อนกลุ่มเล็ก ๆ ไปทัศนศึกษาหรือสร้างผลงานเป็นชิ้นร่วมกัน
3. การพัฒนาทักษะทางสังคม ได้แก่ การฝึกให้เด็กพูดคุย สนทนา ได้ตอบ เล่านิทาน พากย์หุ่น ฝึกเล่าเรื่อง และฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์ตรง
4. การรักษาสุขภาพแวดล้อมและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ฝึกฝนได้โดยการให้เด็กดูแลรักษาความสะอาดบริเวณสถานที่ ตลอดจนอุปกรณ์ ของใช้ของตนเอง และส่วนรวม จัดให้เด็กชมภาพยนตร์ วิดีโอ ฟังนิทาน ร้องเพลงและเล่นบทบาทสมมติเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเพื่อปลูกฝังให้มีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กเข้าใจถึงการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคมแก่เด็กปฐมวัย
2. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กได้ฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคมแก่เด็กปฐมวัย
3. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็ก มีความสามารถ มีทักษะในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรม

1. วิทยากรให้ความรู้ เรื่องการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม โดยวิธีการบรรยายประกอบแผ่นใน (10) นาที
2. วิทยากรสาธิตการจัดกิจกรรม 1 กิจกรรม (10 นาที)
3. วิทยากรให้ผู้ดูแลเด็กฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมเป็นกลุ่มย่อย (6-8 คน) ทุกกลุ่มเลือกฝึกปฏิบัติ 4 กิจกรรมจาก 8 กิจกรรม โดยใช้เวลา กิจกรรมละ 15 นาที รวมใช้เวลา 60 นาที มีขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ดังนี้
 - 3.1. ขั้นปฐมนิเทศ
 - 3.2. ขั้นปฏิบัติ
 - 3.3. ขั้นสรุป
4. วิทยากรสรุปและให้ข้อเสนอแนะ (10 นาที)
 กิจกรรมให้เลือกฝึกปฏิบัติ มีทั้งสิ้น 8 กิจกรรม ดังนี้
 1. เพื่อนเกลอ
 2. แคล้วคล่องว่องไว
 3. รวดเร็วทันใจ
 4. จัดของว่องไว
 5. อิมมอรัล
 6. เกมผู้นำผู้ตาม
 7. เวทีโลกดนตรี
 8. หน้าคน - หน้ากาก

เวลาในการฝึกอบรม

1.30 ชั่วโมง

วิทยากร

อาจารย์จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ 1 ท่าน

สื่อการฝึกอบรม

1. เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง "การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม"
2. แผ่นใสประกอบการบรรยาย
3. อุปกรณ์การสาธิตและทดลองปฏิบัติในกลุ่มย่อย
4. ใบงานสำหรับการปฏิบัติในกลุ่มย่อย

การประเมินผล

1. จากการสังเกตผลการทดลองปฏิบัติในกลุ่มย่อยของผู้เข้ารับการอบรม
2. จากการทดสอบหลังการฝึกอบรม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์ปฏิบัติกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
3. หัวหน้ากลุ่มปรึกษานำหรือกับสมาชิก เพื่อเลือกฝึกปฏิบัติ 4 กิจกรรมจาก 8 กิจกรรม
4. ใช้เวลาในการทำกิจกรรม ๗ ละ 15 นาที รวมใช้เวลา 60 นาที

โดยมีขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ดังนี้

- 4.1 ขั้นปฐมนิเทศ
- 4.2 ขั้นปฏิบัติ
- 4.3 ขั้นสรุป

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

- 1) ข้อนและล้อยม 2) นกหวีด 3) รองเท้าเด็ก 4) เสื้อที่มีกระดุม 5) ไม้แขวนเสื้อ 6) เชือก
- 7) ของเล่นพลาสติก 8) ขนม 9) เครื่องเคาะจังหวะ 10) เครื่องดนตรี 11) พวงมาลัยริบบิ้น
- 12) หน้ากากรูปสัตว์ 13) สีเทียน 14) สีเมจิก 15) สีไม้ 16) กรรไกร 17) อีลาสติกเส้นเล็ก
- 18) ตี๊ดตู่

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
กิจกรรมที่ 1 เพื่อนเกลอ

แนวคิด

- 1) ของใช้บางอย่างต้องมีคู่
- 2) ช้อน – ส้อม ใช้ในการรับประทานอาหาร

จุดประสงค์

- 1) ฝึกเรื่องการใช้ช้อน – ส้อม ในการรับประทานอาหาร
- 2) ฝึกการสังเกต
- 3) เรียนรู้เรื่องสี

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) สนทนากับเด็กเกี่ยวกับชื่อ รูปร่างของช้อน – ส้อม ประโยชน์ วิธีการจับ
- 2) แจกช้อนหรือส้อมให้เด็กคนละอัน เมื่อได้ยินเสียงนกหวีดให้เด็กหาคู่ของช้อนหรือส้อมที่วางอยู่บนพื้นห้อง (เด็กอาจจะสังเกตจากรีบบิ้นที่ผูกอยู่ที่ด้าม)
- 3) ตรวจสอบช้อน และส้อมที่เด็กเลือก
- 4) เล่นซ้ำได้

สื่ออุปกรณ์

- 1) ช้อนและส้อมด้ามผูกริบบิ้นสีต่าง ๆ เป็นคู่ ๆ เท่ากับจำนวนเด็ก
- 2) นกหวีด

การประเมินผล

- 1) สังเกตการเลือกคู่
- 2) การจับช้อน – ส้อม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม

กิจกรรมที่ 2 แคล่วคล่องว่องไว

แนวคิด รองเท้ามี 2 ข้าง คือข้างซ้าย และข้างขวา

จุดประสงค์

- 1) เพื่อฝึกสวมรองเท้า
- 2) ฝึกการสังเกต
- 3) ฝึกความคล่องแคล่วว่องไว

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) วางรองเท้าเด็กปนกันที่พื้นห้อง หรือในสนาม
- 2) เด็กจับมือเป็นวงกลม ร้องเพลงและร่ำวไปรอบ ๆ รองเท้า เมื่อได้ยินเสียงนกหวีดให้รีบวิ่งไปหารองเท้าของตนเองให้เจอ และสวมให้เรียบร้อย
- 3) ตรวจสอบเด็กที่สวมรองเท้าว่าถูกต้องหรือไม่ กลับข้างหรือไม่ และให้นั่งรอเพื่อน
- 4) ทำซ้ำในข้อ 2 จนเด็กเลือกรองเท้าได้ครบทุกคน
- 5) สนทนาเกี่ยวกับรองเท้าข้างซ้ายข้างขวา / การสวมรองเท้า

สื่ออุปกรณ์

- 1) รองเท้าเด็ก
- 2) นกหวีด

การประเมินผล

สังเกตการเลือกรองเท้า และการสวมรองเท้า

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
กิจกรรมที่ 3 รวดเร็วทันใจ

แนวคิด จันทมเลื้อ และติดกระดุมได้เอง

จุดประสงค์

- 1) ฝึกเรื่องการแต่งตัว
- 2) เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) แขนวนเลื้อไว้ที่ราว 5 ตัว ห่างจากจุดเริ่มต้นประมาณ 2 เมตร
- 2) ให้เด็กเข้าแถวหน้ากระดานที่จุดเริ่มต้น เมื่อได้ยินเสียงนกหวีดให้วิ่งไปที่ราวปลดเลื้อลงมา และรีบสวมเลื้อพร้อมทั้งติดกระดุมให้เรียบร้อย จากนั้นวิ่งกลับมาที่เดิม ใครสวมเลื้อถูกต้อง และมาถึงก่อนเป็นผู้ชนะ

สื่ออุปกรณ์

- 1) เลื้อที่มีกระดุม
- 2) นกหวีด
- 3) ไหมแขวนเลื้อ
- 4) เชือกสำหรับทำราว

การประเมินผล

- 1) สังเกตการสวมเลื้อ
- 2) สังเกตความคล่องแคล่วว่องไว

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
กิจกรรมที่ 4 จัดของว่องไว

แนวคิด ของเล่นเมื่อเล่นแล้วต้องเก็บเข้าที่เดิมอย่างเรียบร้อย

จุดประสงค์

- 1) ฝึกความรับผิดชอบ
- 2) ฝึกการทำงานร่วมกัน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เอาของเล่นลงมาวางบนพื้นห้อง (อาจจะใช้ช่วงเวลาที่เด็กทำกิจกรรมเสร็จ)
- 2) แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มย่อย วางแผนเรื่องการเก็บของเล่น เช่น แบ่งกันเก็บอะไร ใครจะจัดวางของเล่น ฯลฯ
- 3) เมื่อได้ยินเสียงนกหวีดให้เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันเก็บของเล่นที่ต้องรับผิดชอบจัดวางบนชั้น ฯลฯ ถ้าหมดเวลาครูจะเป่านกหวีดต้องหยุดทันที
- 4) ประเมินผลงาน ให้คำแนะนำการจัดวางของเล่น ประโยชน์ของการจัดเก็บของเล่น

สื่ออุปกรณ์

- 1) ของเล่นพลาสติก
- 2) นกหวีด

การประเมินผล สังเกตการทำงานกลุ่ม

หมายเหตุ

- 1) การติดรูปภาพ แถบสี หรือ เครื่องหมายต่าง ๆ ไว้ในชั้นจะช่วยให้เด็กจัดเก็บและวางของเล่นได้ถูกต้อง และรวดเร็ว
- 2) ควรจัดกลุ่มให้เด็กรับผิดชอบในการช่วยครูจัดของเล่น วัสดุอุปกรณ์ภายในห้อง

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม

กิจกรรมที่ 5 อ้อมอ้อย

แนวคิด การทำงานร่วมกันต้องมีข้อตกลง

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการทำตามข้อตกลง
- 2) ฝึกการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม
- 3) พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มย่อย บอกข้อตกลง
 “เมื่อได้ยินเสียงนกหวีด ให้รีบเดิน (ห้ามวิ่ง) ไปหยิบขนมที่วางไว้ห่างจากจุดเริ่มต้นประมาณ 1-2 เมตร แล้วรีบเดินกลับมายังจุดเริ่มต้น เด็กคนต่อมาเดินไปหยิบขนมอีกจนครบทุกคน กลุ่มใดทำได้ครบก่อนจะเป็นกลุ่มที่ชนะ”
- 2) ให้เด็กแข่งขัน
- 3) สรุปเกี่ยวกับการเล่นเกม การทำตามข้อตกลง ฯลฯ ชมเชยกลุ่มที่ทำตามข้อตกลง
- 4) เด็กรับประทานขนมเป็นของว่าง

สื่ออุปกรณ์

- 1) ขนม ครบตามจำนวนเด็ก
- 2) นกหวีด

การประเมินผล

- 1) สังเกตการทำตามข้อตกลง
- 2) สังเกตการทำงานร่วมกันกับกลุ่ม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
กิจกรรมที่ 6 เกมผู้นำ ผู้ตาม

แนวคิด การอยู่ร่วมกันต้องมีผู้นำ และผู้ตาม

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการเป็นผู้นำ และผู้ตาม
- 2) พัฒนาความคิดสร้างสรรค์

วิธีการดำเนินกิจกรรม

- 1) เด็กจับมือกันเป็นวงกลม ปล่อยมือ
- 2) หาอาสาสมัครออกยืนตรงกลาง ทำท่าทางอย่างอิสระตามจังหวะที่ครูเคาะ
คนอื่น ๆ แสดงท่าทางตามผู้นำ
- 3) ให้เด็กผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ

สื่ออุปกรณ์

เครื่องเคาะจังหวะ

การประเมินผล

สังเกตการแสดงท่าทาง และการแสดงออก

หมายเหตุ

ถ้าเด็กไม่กล้าแสดงออก ครูควรใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดลองทำ แต่ไม่ควรบังคับเด็ก และควรชมเชยเมื่อเด็กแสดงออก

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
กิจกรรมที่ 7 เวทีโลกดนตรี

แนวคิด คนเรามีความสามารถต่างกัน

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการแสดงออก
- 2) ฝึกการทำงานร่วมกัน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) สอนเด็กให้ร้องเพลงง่าย ๆ (สอดคล้องกับหน่วยการสอน)
- 2) แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มย่อย วางแผนการจัดแสดงใครทำหน้าที่เป็นนักร้อง นักดนตรี หางเครื่อง ฯลฯ
- 3) กลุ่มที่ได้แสดงก่อนออกมาแสดงหน้าชั้น กลุ่มที่เหลือให้เป็นผู้ชม
- 4) เมื่อจบการแสดง ปรบมือชื่นชมผลงานของกลุ่มตนเอง และสนทนากับเพื่อน ๆ เกี่ยวกับการแสดงร่วมกันของกลุ่ม
- 5) ครูให้คำแนะนำเกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน (เด็กอาจจะทะเลาะกัน แย่งกันบ้าง) และอธิบายถึงการแสดงมารยาทของผู้ชม

สื่ออุปกรณ์

- 1) เครื่องดนตรี
- 2) พวงมาลัยริบบิ้น

การประเมินผล

สังเกตการแสดงออก และการทำงานร่วมกัน

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 5

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม

กิจกรรมที่ 8 หน้าคน – หน้ากาก

แนวคิด คนเราทุกคนต้องมีชื่อ

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการแนะนำตนเอง
- 2) พัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง
- 3) พัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 4) พัฒนากล้ามเนื้อ มือ – ตา

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เด็กเลือกแบบหน้ากากที่ตนเองชอบ
- 2) ระบายสีตกแต่งหน้ากากให้สวยงาม
- 3) ครูช่วยเจาะตา ร้อยเชือกหรืออีลาสติก เพื่อรัดกับศีรษะ
- 4) ให้เด็กสวมหน้ากาก และออกมาแนะนำตนเอง

ครูควรเตือน เรื่องมารยาทของผู้ฟังที่ดีควรปรบมือเมื่อเพื่อนแนะนำตัวเอง

สื่ออุปกรณ์

- 1) หน้ากากรูปสัตว์หลาย ๆ แบบ
- 2) สีเทียน สีเมจิก สีไม้
- 3) กรรไกร
- 4) อีลาสติกเส้นเล็ก
- 5) ด้ายสำหรับเจาะตา

การประเมินผล

- 1) สังเกตการแนะนำตนเอง
- 2) สังเกตผลงานที่เด็กทำ

ชุดฝึกอบรมที่ 6

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

เนื้อหารายวิชา

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. การฝึกการสังเกตสิ่งรอบตัว จำแนกความแตกต่าง และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ กิจกรรมการฝึกทำได้โดยใช้นิทาน การทดลอง การดูภาพ ชมวิดีโอ ชมการ์ตูน เล่นเกม การศึกษาแล้วอธิบาย บอกเล่าเกี่ยวกับข้อค้นพบ
2. การฝึกการคิดและให้เหตุผล ในการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ โดยใช้สื่ออุปกรณ์ เช่น ภาพจับคู่ (Lottoes) เกมจัดกลุ่มตามประเภท เกมเรียงลำดับ (Seriation)
3. การจัดกิจกรรมพัฒนาภาษา โดยอาศัยการเล่น เคลื่อนไหวประกอบจังหวะ การฟังเสียงเพลง เคลื่อนไหวตามคำสั่ง บทคล้องจอง ฝึกท่องคำคล้องจอง ฟังนิทาน เล่นตามมุม เล่นของเล่น เล่นกลางแจ้ง เล่นการละเล่นง่าย ๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กเข้าใจถึงการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัย
2. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็กได้ฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัย
3. เพื่อให้ผู้ดูแลเด็ก มีความสามารถ มีทักษะในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาสำหรับเด็กปฐมวัย

กิจกรรม

1. วิทยากรให้ความรู้ เรื่องการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา โดยวิธีการบรรยายประกอบแผ่นใส (30 นาที)
2. วิทยากรสาธิตการจัดกิจกรรม 1 กิจกรรม (15 นาที)

3. วิทยากรให้ผู้ดูแลเด็กฝึกปฏิบัติการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมเป็นกลุ่มย่อย (6 – 8 คน) ทุกกลุ่มเลือกฝึกปฏิบัติ 6 กิจกรรมจาก 10 กิจกรรม โดยใช้เวลา กิจกรรมละ 15 นาที รวมใช้เวลา 90 นาที มีขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ดังนี้

3.1 ขั้นปฐมนิเทศ

3.2 ขั้นปฏิบัติ

3.3 ขั้นสรุป

4. วิทยากรสรุปและให้ข้อเสนอแนะ (15 นาที)

กิจกรรมให้เด็กฝึกปฏิบัติ มีทั้งสิ้น 10 กิจกรรม ดังนี้

1. สมาชิกครอบครัว
2. กล้องหยอดบิลลูก
3. สัมผัสตัวเลข
4. จัดประเภท
5. ดอกไม้หลายสี
6. จำแนกดอกไม้ ใบไม้
7. ชิมรสชาติ
8. จมหรือลอย
9. มายากล
10. กังหันลม

เวลาในการฝึกอบรม

2.30 ชั่วโมง

วิทยากร

อาจารย์จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ 1 ท่าน

สื่อการฝึกอบรม

1. เอกสารประกอบการอบรมเรื่อง "การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา"
2. แผ่นใสประกอบการบรรยาย
3. อุปกรณ์การสาธิตและทดลองปฏิบัติในกลุ่มย่อย
4. ใบงานสำหรับการปฏิบัติในกลุ่มย่อย

การประเมินผล

1. จากการสังเกตผลการทดลองปฏิบัติในกลุ่มย่อยของผู้เข้ารับการอบรม
2. จากการทดสอบหลังการฝึกอบรม

ใบงานชุดฝึกอบบรมที่ 6 : การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

คำสั่ง

1. ให้สมาชิกกลุ่มเลือกหัวหน้า 1 คน
2. ให้หัวหน้าไปรับใบงานพร้อมอุปกรณ์ปฏิบัติกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา
3. หัวหน้ากลุ่มปรึกษารื้อกับสมาชิก เพื่อเลือกฝึกปฏิบัติ 6 กิจกรรมจาก 10 กิจกรรม
4. ใช้เวลาในการทำกิจกรรม ๗ ละ 15 นาที รวมใช้เวลา 90 นาที
โดยมีขั้นตอนการฝึกตามลำดับ ดังนี้
 - 4.1 ขั้นปฐมนิเทศ
 - 4.2 ขั้นปฏิบัติ
 - 4.3 ขั้นสรุป

อุปกรณ์ที่เตรียมให้

- 1) ขอลูก 2) เครื่องเล่นเทพ 3) ตลับเทพเพลง 4) กล่องหยอดบล็อก 5) กระดาษโรเนียว
 - 6) แผ่นโครงร่างตัวเลข 7) กระดาษสี 8) กาว 9) สีเทียน 10) ไม้บล็อกชุดเล็ก 11) ตะกร้า
 - พลาสติก 12) ตัวต่อพลาสติก 13) ดอกไม้ 14) ทางมะพร้าว 15) แจกันดอกไม้ 16) น้ำเปล่า
 - 17) เทลีส 18) แวนชยาย 19) แก้วใส 20) ช้อน 21) อ่างน้ำ 2 ใบ 22) ดินสอ 23) ไม้
 - 24) ก้อนหิน 25) ตะปู 26) ตึกตาหน้าคน 27) แก้วพลาสติก 28) กระดาษกาว 29) กังหัน
- กระดาษ

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา
กิจกรรมที่ 1 สมาชิกครอบครัว

แนวคิด เรานับเลขจาก 1....2....3....4....5....

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการนับ
- 2) เรียนรู้เรื่องจำนวน 1 – 5
- 3) เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ครูชี้ดวงกลมบนพื้นหลาย ๆ วง สมมติเป็นบ้าน
- 2) บอกข้อตกลง “ถ้าครูเปิดเพลงให้เด็กเคลื่อนไหวไปรอบ ๆ ห้อง เพลงหยุดให้รับวิ่งเข้าบ้านทันที”
- 3) เปิดเพลงให้เด็กเคลื่อนไหวอย่างอิสระ เมื่อเพลงหยุดเด็กเข้าบ้านและช่วยกันนับสมาชิกของบ้านพร้อมกัน
- 4) เล่นซ้ำได้จนหมดเวลา หรือเด็กหมดความสนใจ

สื่ออุปกรณ์

- 1) ขอลูก
- 2) เครื่องเล่นเทป
- 3) เพลงจังหวะสนุกสนาน

การประเมินผล

สังเกตการนับจำนวน และการแสดงออก

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา
กิจกรรมที่ 2 กล่องหยอดบล็อก

แนวคิด สิ่งที่จะหย่อนลงไปในกลุ่มบล็อกได้ต้องมีรูปร่างอย่างเดียวกัน

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการสังเกต
- 2) เรียนรู้เรื่องรูปทรง

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เทตัวบล็อกในกลุ่มบนพื้น ที่เด็กนั่งเป็นวงกลม
- 2) สนทนากับเด็กเกี่ยวกับรูปทรง รูปร่างของบล็อกให้เด็กสัมผัส และบอกชื่อ
- 3) เด็กช่วยกันเลือกบล็อกใส่ลงในกล่อง ชมเชยเด็กที่ทำได้
- 4) สนทนากับเด็กว่าทำไมตัวบล็อกถึงลงไปในกล่องได้

สื่ออุปกรณ์ กล่องหยอดบล็อก

การประเมินผล สังเกตการเลือกตัวบล็อก / ความสนใจ / ความตั้งใจ / การตอบคำถาม

หมายเหตุ

การใช้คำถามกระตุ้นจะช่วยให้เด็กเกิดแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำ

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

กิจกรรมที่ 3 สัมผัสตัวเลข

แนวคิด ตัวเลขมีรูปร่างแตกต่างกัน

จุดประสงค์

- 1) เรียนรู้เรื่องรูปร่างของตัวเลข และจำนวน
- 2) พัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 3) พัฒนากล้ามเนื้อมือ และตา

วิธีดำเนินการกิจกรรม

- 1) สนทนากับเด็กเกี่ยวกับตัวเลข 1 – 5 (หรือตัวเลขใดก็ได้เพียง 1 หรือ 2 ตัว ที่สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้) เด็กสังเกตรูปร่าง ออกมาสัมผัสดู คลำ และบอกค่าจำนวน
 - 2) ให้เด็กลองสร้างรูปร่างของตัวเลขโดยใช้แผ่นโครงร่าง ตัวเลข ตกแต่งตัวเลขให้สวยงาม เช่น ระบายสี ประติดด้วยกระดาษสี
 - 3) สนทนาเกี่ยวกับผลงาน เช่น สร้างตัวเลขอะไร บอกค่าจำนวนของตัวเลข
- วิธีการทำ ฯลฯ

สื่ออุปกรณ์

- 1) การดาษโรเนียว
- 2) แผ่นโครงร่างตัวเลข
- 3) กระดาษสี
- 4) กาว
- 5) สีเทียน

การประเมินผล สังเกตการตอบคำถาม และเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงาน

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

กิจกรรมที่ 4 จัดประเภท

แนวคิด เราสามารถจัดกลุ่มสิ่งของได้ตามสี ขนาด รูปร่าง

จุดประสงค์

- 1) เรียนรู้เรื่องการจัดกลุ่มของสิ่งของตามสี ขนาด และรูปร่าง
- 2) ฝึกการทำงานร่วมกัน

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) วางตะกร้าที่ใส่ของเล่นปนกันที่พื้น แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มย่อย
- 2) ให้เด็กช่วยกันจัดกลุ่มโดยครูไม่ต้องแนะนำ
- 3) เมื่อหมดเวลา ตรวจผลงาน ชักถามเกี่ยวกับการจัดกลุ่มของเด็ก เหตุผล ฯลฯ

สื่ออุปกรณ์

- 1) ไม้บล็อกชุดเล็ก
- 2) ตะกร้าพลาสติก
- 3) ตัวต่อพลาสติกที่มีสีต่าง ๆ กัน 3 สี

การประเมินผล

- 1) สังเกตการตอบคำถาม
- 2) สังเกตการจัดกลุ่มสิ่งของ
- 3) สังเกตการทำงานร่วมกับเพื่อน

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา
กิจกรรมที่ 5 ดอกไม้หลายสี

แนวคิด ดอกไม้เมื่อนำมาเสียบเข้าด้วยกันจะมีความยาว

จุดประสงค์

- 1) เรียนรู้เรื่องสั้น – ยาว
- 2) รู้จักการเปรียบเทียบ
- 3) ฝึกการใช้กล้ามเนื้อตากับมือ

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) สนทนากับเด็กเกี่ยวกับชื่อสี รูปร่างของดอกไม้ ประโยชน์ของดอกไม้
- 2) ให้เด็กเสียบดอกไม้เข้ากับทางมะพร้าว
- 3) เปรียบเทียบความยาวของดอกไม้ เด็กบางคนจะได้ดอกไม้ที่สั้นเพราะเลือกทางมะพร้าวสั้นกว่าของเพื่อน
- 4) จัดดอกไม้ในแจกันวางไว้ในห้อง

สื่ออุปกรณ์

- 1) ดอกไม้ เช่น ดอกลั่นทม (ที่หาได้ในท้องถิ่น)
- 2) ทางมะพร้าวที่มีขนาดสั้นยาวต่างกัน
- 3) ตะกร้าพลาสติก สำหรับใส่ดอกไม้
- 4) แจกันดอกไม้

การประเมินผล

- 1) สังเกตการตอบคำถาม
- 2) สังเกตความสนใจ / ความตั้งใจในการทำงาน

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

กิจกรรมที่ 6 จำแนกดอกไม้ ใบไม้

แนวคิด ใบไม้ดอกไม้ชนิดต่าง ๆ จะมีส่วนประกอบที่เหมือนกันแต่จะต่างกันรายละเอียด

จุดประสงค์

- 1) สังเกตรายละเอียดต่าง ๆ ของใบไม้ดอกไม้
- 2) จำแนกประเภทเกี่ยวกับชนิด สี ขนาด ฯลฯ
- 3) เรียนรู้เรื่องสี ขนาด จำนวน และชื่อของดอกไม้

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) เด็กนั่งเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละประมาณ 6 คน
- 2) แจกถุงดอกไม้ใบไม้ชนิดต่าง ๆ หลายสีหลายขนาดให้เด็กกลุ่มละ 1 ถุง
- 3) ให้เด็กสังเกตใบไม้ ดอกไม้ และสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับชื่อ สี ขนาด จำนวน และช่วยกันจำแนกตามประเภทที่สังเกตเห็น
- 4) เด็กอาสาสมัครออกมาเล่าเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบจากการสังเกต ให้เพื่อนฟัง

สื่ออุปกรณ์

- 1) ใบไม้ ดอกไม้
- 2) ถุงพลาสติก

การประเมินผล

- 1) การร่วมกิจกรรม
- 2) การสนทนาซักถาม และเล่าเรื่องราว
- 3) การจำแนกประเภทใบไม้ดอกไม้

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

กิจกรรมที่ 7 ชิมรสชาติ

แนวคิด เกล็ดเมื่อผสมกับน้ำ คนสักครู่เกล็ดจะละลาย

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการสังเกตคุณสมบัติของน้ำ
- 2) ฝึกการสังเกตลักษณะของเกล็ด
- 3) ฝึกการสังเกตการเปลี่ยนแปลงการละลายของเกล็ด
- 4) เรียนรู้รสชาติของเกล็ด และพูด บอก อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ให้เด็กสังเกตคุณสมบัติของน้ำ โดยการมอง และชิมรส
- 2) ให้เด็กสังเกตลักษณะของเกล็ด โดยใช้แว่นขยายส่อง และชิมรส
- 3) นำแก้วใส่น้ำ แล้วตักเกล็ดใส่ลงไป ใช้ช้อนคน
- 4) ให้เด็กสังเกตการเปลี่ยนแปลงของเกล็ด ชิมรสชาติแล้วอธิบายถึงผลการทดลองที่พบร่วมกัน

สื่ออุปกรณ์

- 1) น้ำเปล่า
- 2) เกล็ด
- 3) แว่นขยาย
- 4) แก้วใส
- 5) ช้อน

การประเมินผล

- 1) ความสนใจ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
- 2) การสนทนา และตอบคำถามของเด็ก

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

กิจกรรมที่ 8 จมหรือลอย

แนวคิด วัตถุที่เบาจะลอยน้ำ และวัตถุที่หนักจะจมน้ำ

จุดประสงค์

- 1) ฝึกการสังเกตลักษณะของวัตถุชนิดต่าง ๆ
- 2) ฝึกการจำแนกประเภทของวัตถุที่จมและลอยน้ำ

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ให้เด็กดูวัตถุต่าง ๆ แล้วช่วยกันบอกว่ามีอะไรบ้าง
- 2) ถามเด็กว่าถ้าเรานำวัตถุต่าง ๆ ใส่ลงไปในอ่างน้ำวัตถุเหล่านี้จะจมหรือลอย
- 3) แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม ให้ทดลองเล่นเกมการจม - ลอย ทดลองซ้ำ ๆ จนเป็นที่พอใจ
- 4) ให้เด็กจำแนกวัตถุที่ลอยน้ำและจมน้ำ แล้วบอกเพื่อน ๆ มีวัตถุอะไรบ้างที่จมน้ำ และอะไรบ้างที่ลอยน้ำได้
- 5) เด็ก และครูร่วมกันสนทนาถึงสิ่งที่พบจากการทดลอง

สื่ออุปกรณ์

- 1) อ่างน้ำ 2 ใบ
- 2) น้ำ
- 3) วัตถุต่าง ๆ ได้แก่ของเล่นพลาสติก ดินสอ ไข่มุก ก้อนหิน ตะปู ฯลฯ

การประเมินผล

- 1) ความสนใจขณะทำกิจกรรม และการมีส่วนร่วมขณะทำกิจกรรม
- 2) การสนทนา และตอบคำถาม

การประเมินผล

- 1) การร่วมกิจกรรม
- 2) ความสนใจขณะปฏิบัติกิจกรรม
- 3) การสนทนา และตอบคำถาม

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6

กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

กิจกรรมที่ 9 มายากล

แนวคิด วัตถุที่ติดอยู่กันแก้วจะไม่เปียกน้ำเมื่อนำแก้วครอบลงไปในน้ำ เพราะว่าอากาศที่อยู่ในแก้วดันน้ำไว้

จุดประสงค์

- 1) ฝึกทักษะการสังเกต
- 2) เพื่อให้เรียนรู้เรื่องแรงดันของอากาศ
- 3) อธิบายขั้นตอนการทดลองได้

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) แนะนำสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ มีอะไรบ้าง
- 2) นำหน้าตุ๊กตาติดไว้ที่ก้นแก้วด้านใน ด้วยกระดาษขาว
- 3) ครูสนทนากับเด็กว่าถ้านำแก้วน้ำครอบลงไปในน้ำ หน้าตุ๊กตาที่ติดอยู่จะเป็นอย่างไร เปียกหรือไม่
- 4) ครูสาธิตให้เด็กดู โดยการคว่ำแก้วลงไปในน้ำจนมิดแล้วดึงแก้วขึ้นมาตรง ๆ ให้เด็กจับหน้าตุ๊กตาดูว่าเปียกหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 5) ให้เด็กผลัดเปลี่ยนกันทดลองเล่น แล้วอภิปรายร่วมกัน เกี่ยวกับสิ่งที่พบจากการทดลอง

สื่ออุปกรณ์

- 1) ตุ๊กตาน้ำคน
- 2) อ่างใส่น้ำ
- 3) แก้วพลาสติก
- 4) กระดาษขาว

ใบงานชุดฝึกอบรมที่ 6
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา
กิจกรรมที่ 10 กังหันลม

แนวคิด ลมทำให้วัตถุเคลื่อนที่ไปได้

จุดประสงค์

- 1) สังเกตการหมุนของกังหัน หมุนเร็ว - ช้า - ไม่หมุน
- 2) สนุกสนานเพลิดเพลิน
- 3) อธิบายขั้นตอนการทดลองได้

วิธีดำเนินกิจกรรม

- 1) ให้เด็กดูกังหันกระดาษซึ่งประดิษฐ์ขึ้นอย่างง่าย ๆ จากกระดาษโปสเตอร์สี 2 หน้า
สนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่เห็น
- 2) ครูใช้นิ้วหมุนกังหัน หรือใช้ปากเป่าลมไปที่กังหัน ๆ จะหมุน เมื่อไม่มีลม
กังหันก็จะหยุดหมุน
- 3) ให้เด็กอาสาสมัครออกมาสาธิตการเล่นกังหัน
- 4) ครูแจกกังหันให้เด็กทดลองเล่น ในพื้นที่ที่มีลม และกว้างขวางพอที่จะวิ่งได้
- 5) เมื่อเล่นเสร็จแล้ว เด็ก และครูสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่พบจากการ
ทดลองเล่น

สื่ออุปกรณ์ กังหันกระดาษประดิษฐ์อย่างง่าย ๆ

การประเมินผล

- 1) ความสนใจ และการร่วมกิจกรรม
- 2) การสนทนา และตอบคำถาม

ภาคผนวก ค
เอกสารประกอบการอบรม

สารบัญ

	หน้า
เอกสารหมายเลข 1 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	134
เอกสารหมายเลข 2 บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก	151
เอกสารหมายเลข 3 การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัย	155

เอกสารหมายเลข 1

พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

สาระสำคัญ

- ความหมายของพัฒนาการ
- ลักษณะของพัฒนาการโดยทั่วไป
- ลักษณะพัฒนาการเด็กปฐมวัย
- พัฒนาการด้านต่าง ๆ
- การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ ถูกกำหนดขึ้นโดยพันธุกรรมร่วมกับสิ่งแวดล้อม หรือกระบวนการที่เด็กได้รับการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนจากคนรอบข้าง ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นทั้งความสามารถและทักษะทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

ความหมายของพัฒนาการ

พัฒนาการมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสิ่งที่แยกกันไม่ออกอีก 2 อย่างคือ การเจริญเติบโตและวุฒิภาวะ ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันดังนี้

การเจริญเติบโต (growth) หมายถึง การเพิ่มขนาดของร่างกายทั้งส่วนย่อย ได้แก่ การเพิ่มจำนวนและขนาดของเซลล์อวัยวะแต่ละส่วน และขนาดของร่างกายโดยส่วนรวม อัตราการเจริญเติบโตวัดได้เป็นความสูงและน้ำหนัก

วุฒิภาวะ (Maturation) คือระดับความสามารถของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมหรือสติปัญญาในระดับที่เด็กสามารถกระทำได้สิ่งหนึ่งได้อย่างเต็มขีดความสามารถ

เมื่อหลอมรวมเอาความหมายสองคำนี้เข้าด้วยกันแล้ว จึงจะสามารถอธิบายได้ชัดเจนถึงความหมายของพัฒนาการ

พัฒนาการ (development) คือการเพิ่มความสามารถและความชำนาญในการทำหน้าที่ของร่างกายตามลำดับขั้น ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา

ลักษณะของการพัฒนาการโดยทั่วไป

ธรรมชาติได้กำหนดรูปแบบของการพัฒนาการไว้ตามพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม และด้วยการกระตุ้นซ้ำโดยความเป็นไปของสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สิ่งไหนที่มีอิทธิพลมากกว่ากันยังหาข้อสรุปไม่ได้

พัฒนาการมิใช่สิ่งที่จะเร่งหรือบังคับให้เกิดได้ หากเด็กยังไม่มีวุฒิภาวะ (Mina Swaminathan, 1989 อ้างจากพิทยาภรณ์ มานะจุติ, 2536 :9) จึงไม่ควรเร่งสอนเด็กก่อนวัยอันควร ข้อสำคัญคือ เด็กอนุบาลอยู่ในวัยของการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนรู้จึงควรจัดสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นเร้าการพัฒนาแก่เด็ก

ลักษณะของการพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้

1. พัฒนาการมีแบบแผนตายตัว เช่น เด็กยืนได้ก่อนเดิน คร่ำได้ก่อนคลาน หยิบจับด้วยนิ้วได้ก่อนจับด้วยฝ่ามือ
2. พัฒนาการเริ่มจากส่วนใหญ่ไปหาส่วนย่อย เช่น ใช้ลำตัวเคลื่อนไหวก่อนใช้แขนขามองเห็นวัตถุชิ้นใหญ่ได้ก่อนชิ้นเล็ก
3. พัฒนาการทุกขั้นตอนมีความต่อเนื่องกันโดยตลอด เช่น ฟันงอกจากเหงือกทีละน้อยก่อนเต็มซี่
4. อัตราพัฒนาการของเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน ช้าบ้าง เร็วบ้าง แต่เป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอ
5. อัตราพัฒนาการของร่างกายจะไม่เจริญในอัตราเดียวกันหมดทั้งมือ เท้า หรืออวัยวะส่วนอื่น ๆ
6. พัฒนาการมีความเกี่ยวข้องกัน เช่น เด็กสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด
7. พัฒนาการของเด็กอาจจะทำนายได้เพราะมีความคงที่
8. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นระหว่างการพัฒนา อาจมิใช่ปัญหาอันตราย แต่เป็นอาการที่เกิดขึ้นและอาจหายไปได้

พัฒนาการเริ่มจากจุดเล็ก ๆ แต่ขยายขอบเขตกว้างออกไปมากขึ้นในแบบฉบับของเด็กแต่ละคน เมื่อมีการกระตุ้นและเด็กตอบสนองสิ่งเร้านั้น ๆ

พัฒนาการด้านต่าง ๆ

1. ลักษณะพัฒนาการด้านร่างกาย

ความหมาย

พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การเจริญเติบโตที่มองเห็นทางกายทั้งหมด ด้านการเปลี่ยนแปลงขนาด และอัตราการเพิ่มของความสูง น้ำหนัก สัดส่วนของร่างกาย โครงกระดูก กล้ามเนื้อ การงอกของฟัน และความสามารถในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ แขน ขา และกล้ามเนื้อเล็ก ได้แก่ มือ ตา เป็นต้น

ลักษณะพัฒนาการด้านร่างกายของเด็กวัย 1-5 ปี

1.1 เด็กปฐมวัยชอบเคลื่อนไหว มีความคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉงไม่อยู่นิ่ง

1.2 กล้ามเนื้อของเด็กเจริญอย่างรวดเร็ว กล้ามเนื้อใหญ่จะเจริญกว่ากล้ามเนื้อย่อย การประสานงานของกล้ามเนื้อมือและตายังไม่ดีนัก ควบคุมมือและนิ้วในการเขียนหนังสือยังได้ไม่ดี ไม่สามารถบังคับตาให้เพ่งมองวัตถุเล็ก ๆ ได้ กระดูกส่วนต่าง ๆ ยังไม่แข็งแรงพอ

1.3 อัตราพัฒนาการระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิงจะไม่เท่ากัน เด็กหญิงมีพัฒนาการเร็วกว่าเด็กชาย โดยเฉพาะกล้ามเนื้อย่อย

1.4 เด็กส่วนใหญ่จะถนัดมือขวา

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบพัฒนาการทางร่างกายของเด็ก 1-5 ปี

อายุ 1 ปี	อายุ 2 ปี	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
- ยืนได้เอง - ยึดตัวจากยืนเป็นนั่งได้ - เดินได้เองหรือต้องจูงบ้าง ชும்บ้าง - ถือขวดนมได้เอง - ถือถ้วยน้ำได้เอง - ชอบโยนของ - เดินและถือของเล่นด้วยได้ - กระโดด 2 เท้าได้ - ขึ้นลงบันไดได้ - ปีนป่ายได้ - ป้อนอาหารตนเองได้โดยไม่หก - ถอดเสื้อผ้าและรองเท้าได้เอง - ทำตามผู้ใหญ่พอสมควร เช่น ฟ้อนรำ - วางของซ้อนกันเป็นแนวตั้งได้ 2-3 ชั้น - เล่นหยอดบล็อกได้	- ไม่ชอบอยู่นิ่งเคลื่อนไหวตลอดเวลา - ขึ้นลงบันไดได้ตามลำพัง - เดินหน้า ถอยหลังได้ - ก้มเก็บของโดยไม่ล้ม - วิ่งเตะลูกบอลได้ - กระโดดขาเดียวได้ - ปิดฝาขวดได้ - ถอดกลอนประดูได้ - หมุนลูกบิดประดูได้ - ถอดถุงเท้าได้ - ถอดรองเท้าได้ - ลากเส้นตรงได้ - เปิดหนังสือได้ทีละแผ่น	- เดินถอยหน้าถอยหลังได้ - เดินสลับขาได้ - ขึ้นลงบันไดได้ - วิ่งกระโดด 2 ขาได้ - ปีนป่ายและแกว่งตัวได้ - โยกตัวกระโดดตามจังหวะได้ แต่การทรงตัวยังไม่ดีนัก - ถีบจักรยาน 3 ล้อได้ - รับประทานอาหารได้ - อาบน้ำ แต่งตัวได้ - เข้าห้องน้ำเองได้ - ยกถาดอาหารเล็ก ๆ หรือแก้วช้อนเล็ก ๆ ได้ - เทน้ำจากเหยือกลงสู่แก้วได้ - ใช้กรรไกรตัดกระดาษได้ - ดอกตะปูได้ - ร้อยลูกปัดอันโต ๆ ได้ - ต่อแท่งลูกบาศก์ได้ 8-10 แท่ง - จับดินสอลากเส้นได้ - ปั้นดินเหนียวหรือดินน้ำมันได้	- ยืนขาเดียวได้ - เดินบนไม้กระดานกว้าง 6 ซม. ได้ - ขึ้นลงบันไดได้คล่องขึ้น - เตะลูกบอลชนกะลิ่งได้ - ห้อยโหน ปีนป่าย บันได หรือตารายได้ - เขียนวงกลม กากบาทและรูปสี่เหลี่ยมได้ - จิกกระดาษเป็นชิ้นใหญ่ได้ - ขยี้กระดาษเป็นก้อนได้ - เขียนรูปคนตามคำสั่งได้แต่ไม่สมบูรณ์ - พุดได้ประมาณ 1,500 คำ - รู้จักสีได้มากกว่า 1 สี	- ทรงตัวได้ด้วยปลายนิ้วเท้าได้หลายวินาที - ยืนบนขาข้างเดียวได้นานประมาณ 5 วินาที - วิ่งกระโดด ปีนป่าย เดิน เหยียดตัวได้ - ถีบรถจักรยานได้รวดเร็ว - ลากเส้นตรงได้ดี - วาดรูปคนได้ - ตบมือ เคาะจังหวะได้ดี - ร้อยลูกปัดใส่ไม้ใส่เชือกได้ - กางนิ้วมือ งอหัวแม่มือ จรดนิ้วมืออื่น ๆ ได้ - พุดได้ครั้งละ 10 คำ หรือมากกว่านั้น - พุดและรู้จักคำได้ประมาณ 2,000 คำ - รู้จักสีมากขึ้น

2. ลักษณะพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

ความหมาย

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ความรู้สึกนึกคิด และจิตใจตลอดจนพฤติกรรมการแสดงออกให้อยู่ในลักษณะที่ผู้อื่นยอมรับ

ลักษณะพัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจเด็กวัย 1-5 ปี

2.1 เด็กมักจะติดคนใกล้ชิดที่ตามใจในสิ่งที่ตนต้องการ การแสดงความรักทำโดยการกอดจูบผู้อื่น

2.2 เด็กเล็กมักชอบถาม เพราะอยากรู้อยากเห็น และเริ่มรู้จักใช้เหตุผล หากรู้สึกว่าผู้ใหญ่ไม่พอใจ จะค่อย ๆ หยดนิสยอยากรู้อยากเห็นและนั่งเฉยได้ในที่สุด

2.3 เด็กมักแสดงอารมณ์โกรธด้วยการกรีดร้อง ทูบตี เตะถีบ ต่อสู้ เด็กยังใช้คำพูดระบายอารมณ์ไม่ได้ดีนัก จึงใช้กำลังกายในการแสดงอารมณ์ การแสดงอารมณ์ของเด็กเป็นไปใน

3 ลักษณะ คือ

1. แสดงอารมณ์โกรธโดยไร้จุดหมาย ร้องกรีด ดิ้น กัดลิ้นหายใจ
2. แสดงอาการต่อต้านด้วยคำพูดและท่าทาง
3. แสดงอารมณ์โกรธโดย กัด ข่วน นึก

2.4 เด็กมีอารมณ์อวดดี แสดงออกด้วยความดื้อรั้น เช่น อยากรับประทานอาหารเอง ใส่รองเท้าเอง ถ้าถูกบังคับจะนั่งเฉย ทำเป็นไม่ได้ตอบ

2.5 อารมณ์อิจฉาริษยา แสดงออกโดยการตีน้อง รังแกน้อง แย่งของ หันไปติดคนใกล้ชิดอื่น

2.6 อารมณ์กลัว แสดงออกโดยการร้องไห้ เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น

1. กลัวสัตว์ เช่น สุนัข เสือ
2. กลัวสถานการณ์บางอย่าง เช่น การลงโทษ
3. กลัวธรรมชาติ เช่น ความหนาว ความร้อน
4. กลัวสิ่งนอกเหนือจากธรรมชาติ เช่น ผี ยักษ์

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบพัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็ก 1-5 ปี

อายุ 1 ปี	อายุ 2 ปี	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
- เริ่มยอมรับผู้อื่นมากขึ้น - ชอบเป็นอิสระ - เป็นตัวของตัวเอง เช่นในการรับประทานอาหารเอง - ชอบช่วยเหลือ เช่น ยก ถังของ - มีพฤติกรรมทางลบ เช่น กัด ข่วน ตี เตะ - โกรธง่ายหายเร็ว	- แสดงความเป็นเจ้าของเพิ่มสูงขึ้น - อุดหนุนมากขึ้น - ใจกว้างเพิ่มมากขึ้น - ยอมรับความจริงได้บ้าง - ใช้ภาษาในการบอกความต้องการแทนการใช้อารมณ์ - มีอารมณ์ขันมากขึ้น	- เริ่มจากความรู้สึกที่จะร่วมมือกับผู้อื่น - มีการพึ่งเหตุผลและคำแนะนำจากผู้ใหญ่ - เลียนแบบความรู้สึกหรือท่าทางของผู้ใหญ่ - เริ่มมีความรู้สึกวิตกอาย หรือประหม่าในบางครั้ง	- มีความมั่นใจในการทำ และแสดง ความตั้งใจในการทำต่าง ๆ - บางครั้งจะรู้จักควบคุมอารมณ์ - เมื่อพบปัญหาเริ่มใช้เหตุผลในการตัดสินใจ - เลียนแบบการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิด	- มีความมั่นใจใจตัวเอง - ชอบโอ้อวด - แสดงความเป็นมิตร และมีน้ำใจต่อผู้อื่น - สนใจที่จะหัดสิ่งใหม่ ๆ - ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น

3. ลักษณะพัฒนาการด้านสังคม

ความหมาย

พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง การแสดงออกซึ่งความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ตนอยู่ร่วมได้ ยอมรับสิ่งแวดล้อมทั้งบุคคล สถานที่ สามารถทำอะไรได้ลำพัง ช่วยคนเพื่อนและเรียนรู้ผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น

ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย 1-5 ปี

ลักษณะพัฒนาการทางสังคม เป็นดังนี้

3.1 เล่นกับเพื่อนสนิท 1-2 คน แต่เปลี่ยนเพื่อนง่ายไม่แน่นอน

3.2 เล่นเป็นกลุ่มเล็ก ๆ

3.3 ทะเลาะกันบ่อย แต่เลิกการทะเลาะได้เร็วและง่าย

3.4 ชอบเล่นละคร เล่นสมมติ

3.5 เริ่มเรียนรู้ในบทบาทของชาย-หญิง ที่ละเล็กละน้อย

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพัฒนาการทางสังคมของเด็ก ได้ดังนี้

อายุ 1 ปี	อายุ 2 ปี	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
- เล่นตุ๊กตา ของเล่น - สนใจตนเอง - เล่นกับใครยังไม่เป็น	- จำกัดขอบเขตของตนเอง - ปฏิเสธด้วยการหาทางออก - แสดงความรักแบบให้ใจในผู้อื่นได้ดี - รักษาสัมพันธภาพได้นานขึ้น - ชอบพบเจอคน - ห่วงของ	- ชอบทำให้ถูกใจ พ่อแม่ รู้จักให้ความร่วมมือเพื่อให้ได้สิ่งอื่น - รู้จัก ช่วยเหลือครูหรือพ่อแม่ในเรื่องเล็ก ๆ น้อย - ชอบเล่นสมมติ - รู้จักแบ่งของเล่น - ชอบทำให้คนอื่นหัวเราะ	- ชอบเล่นกับเพื่อน ๆ บางครั้งก็ชอบเป็นอิสระ - เล่นรวมกันในกลุ่ม แต่ต่างคนต่างเล่น - ช่างพูดและมีเหตุผลของตนเอง - เริ่มแบ่งปันของ - เริ่มเล่นแสดงท่าทางที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	- ชอบเล่นกับเพื่อน - เล่นเป็นหมู่ - เล่นและแสดงท่าทางใกล้เคียงกับความจริง - ชอบเล่นเลียนแบบ - แสดงความสนใจในการสำรวจความแตกต่างทางเพศ

4. ลักษณะพัฒนาการทางสติปัญญา

ความหมาย

พัฒนาการสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการด้านความคิด ความจำ ความมีเหตุผล ความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างฉับพลัน และเหมาะสม

พัฒนาการทางสติปัญญาประกอบด้วย

1. การพัฒนาความคิด ได้แก่

- การพัฒนาความเข้าใจด้านปริมาณ เช่น มาก-น้อย
- การพัฒนาความเข้าใจด้าน ขนาดของวัตถุ
- การเกิดความคิดแบบยึดตนเองเป็นศูนย์กลางมองในภาพรวม
- การรับรู้สิ่งต่าง ๆ โดยมองในส่วนย่อย
- การไม่สามารถเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของสสารและจำนวน

2. การพัฒนาด้านภาษา ได้แก่ การพูดได้อย่างอัตโนมัติ การเรียนรู้คำศัพท์จำนวนเพิ่มขึ้น การรู้จักผูกประโยค เด็กใช้ประโยคใน 3 ลักษณะดังนี้

- พูดซ้ำ ๆ ซาก ๆ เลียนคำพูดของผู้ใหญ่ โทรทัศน์ วิทยุ
- พูดคนเดียว พูดยาว ลากเสียง
- พูดสื่อความเข้าใจ พยายามให้ผู้อื่นเข้าใจคำพูดของตนเอง

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบพัฒนาการทางสติปัญญาเด็กวัย 1-5 ปี

อายุ 1 ปี	อายุ 2 ปี	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
- เรียกชื่อวัตถุสิ่งของในรูปภาพได้ - ขอบคันตู้, ลิ้นชัก, กล่อง - เล่นเกมซ่อนหาได้ - ทำตามคำสั่งได้ ทีละ 2 คำสั่ง - ปฏิบัติตามคำสั่งง่าย ๆ - หยิบสิ่งของใกล้ตัวได้ - บอกความต้องการได้ - บอกอวัยวะร่างกายได้	- รู้จักชื่อ สิ่งของมากขึ้น - เริ่มเข้าใจความหมายของตัวเลข - จำสิ่งต่าง ๆ ได้นานขึ้น - เข้าใจเหตุผลง่าย ๆ - เปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายกันได้ - รู้จักสี รูปทรง ขนาด - ยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ง่าย ๆ - สนใจค้นหารายละเอียดปลีกย่อยของวัสดุอุปกรณ์ของเล่นรอบตัว - จำแนกวัตถุเป็นพวกได้ - แยกเพศคนได้ - สนใจนิทานง่าย ๆ - ความจำระยะสั้นดีขึ้น - เรียนรู้ได้มากขึ้น	- ตอบสนองต่อคำสั่งง่าย ๆ - รู้จักเลือกและหาหนังสือภาพ เรียกชื่อรูปภาพและบอกได้ว่ารูปไหนคืออะไร - เข้าใจความสัมพันธ์ของเครื่องใช้ - วางของที่ใช้คู่กันไว้ด้วยกันได้ - ใส่ลูกคิดสามหลักได้ - บอกได้ว่าใครกำลังทำอะไร - เลียนแบบท่าทางของผู้ใหญ่ - ช่วงความสนใจและสมาธิสั้น - เรียนรู้จากการสำรวจหรือค้นและจากการสอน - เริ่มเข้าใจหน้าที่และประโยชน์ของสิ่งที่คุ้นเคย	- รู้จักและจับคู่สีได้ 6 สี - มีความตั้งใจในการทำงานบางอย่างเช่น ต่อแท่งไม้ - วาดรูปสิ่งที่ตนรู้จัก แม้ว่าตะขูไม่เหมือนและตั้งชื่อภาพที่วาดด้วย - คำถามเช่น ทำไม อย่างไร และต้องการอะไร - คำตอบที่เข้าใจง่าย - รู้อายุ ชื่อ นามสกุลของตนเอง - ช่วงความสนใจสั้น - เรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบ ถูกหันเหความสนใจได้ง่าย	- รู้จักเล่นคำ หาคำสัมผัสได้คิดคำใหม่ให้ที่เสียงคล้องกัน - สามารถชี้และเรียกชื่อสีได้ 4-6 สี - จับคู่ภาพเหมือนได้ - เขียนรูปคนได้ มีส่วนต่าง ๆ 2-6 ส่วน - วาดรูปตั้งชื่อรูปและอธิบายรูปที่วาดได้ - นับ 1-5 ปากเปล่าได้จากการสอน - รู้จักชื่อถนนที่อยู่ - มีช่วงความสนใจนานขึ้น - เรียนรู้จากการสังเกต การฟัง การสำรวจ แต่ถูกหันเหความสนใจ - เข้าใจเรื่องหน้าที่และประโยชน์ของสิ่งต่าง ๆ - รู้เรื่องเวลาเกี่ยวกับวันนี้หรือพรุ่งนี้

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ได้รับ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ องค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่ วุฒิภาวะและความพร้อม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและความสามารถที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยจะมีลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นเฉพาะของตน ซึ่งอาจจะแบ่งลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยได้เป็น

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เป็นการเรียนรู้ที่เด็กได้รับมาจากสภาพแวดล้อม โดยการกระทำ การรับรู้ และการพบเห็น ประสบการณ์ตรงที่เด็กได้รับจากสภาพแวดล้อมนั้นมีผลต่อการเรียนรู้ และการสร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังสามารถเป็นตัวกำหนดลักษณะนิสัยของเด็กปฐมวัยอีกด้วย ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงนี้ จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1.1 การเสริมแรงทางบวก ได้แก่ การทำให้เด็กพึงพอใจหลังจากแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เช่น เด็กร้องไห้โยเยแล้วได้สิ่งของที่ต้องการก็จะทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมร้องไห้โยเยบ่อยครั้งขึ้น แต่ถ้าเด็กต้องการที่จะได้ของหรือการที่ได้รับคำชม หลังจากแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เด็กก็จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

1.2 การลงโทษ ได้แก่ การทำให้เด็กไม่พึงพอใจ หลังจากแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กยุติการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ในเวลาต่อมา เช่น การที่เด็กจับกาน้ำร้อน แล้วรู้สึกร้อนมือ เด็กก็จะไม่จับกาน้ำร้อนนั้นอีก

จากปัจจัยทั้ง 2 ประการดังกล่าว บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูอาจจะช่วยสร้างลักษณะนิสัยที่เหมาะสมให้แก่เด็กได้ โดยการให้การเสริมแรงทางบวกแก่เด็ก เมื่อต้องการสร้างให้เด็กมีลักษณะนิสัยนั้น ๆ ต่อไป และให้การลงโทษเมื่อต้องการยุติลักษณะนิสัยที่ไม่เหมาะสม

2. การเรียนรู้จากการบอกเล่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนั้น นอกจากจะเกิดจากการมีประสบการณ์ตรงแล้ว เด็กปฐมวัยยังสามารถที่จะเรียนรู้ได้จากการบอกเล่าของบุคคลต่าง ๆ หรือการบอกเล่าจากหนังสือ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม เนื่องจากตัวเด็กเองไม่ได้มีประสบการณ์ตรงต่อสิ่งเหล่านั้น

การเรียนรู้จากการบอกเล่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ แต่การเรียนรู้จากการบอกเล่านั้น เด็กจะสร้างภาพพจน์ขึ้นในสมองของตนแทนที่จะได้เห็นตรงจากตัวแบบที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ในบางครั้งเราไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงได้ ก็อาจจะต้องเลือกใช้วิธีการบอกเล่าแทน

การนำเรื่องไปเล่าให้เด็กปฐมวัยฟังนั้นมีหลักในการพิจารณา ดังนี้

(1) เรื่องที่เล่าต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เหมาะสมกับวัยของเด็ก เรื่องที่จะนำมาเล่า ควรจะต้องเป็นเรื่องที่ช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุการณ์หรือในพฤติกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้เรื่องที่จะนำมาเล่าให้เด็กฟังนั้นควรจะต้องสอดคล้องกับชีวิตจริงของเด็กด้วย

(2) เรื่องที่เล่าจะช่วยทำให้เด็กสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางในการปฏิบัติตน เรื่องที่จะนำมาเล่าควรจะมีลักษณะที่จะช่วยทำให้เด็กเรียนรู้ในการเลือกแนวทางการปฏิบัติตนที่เหมาะสมได้

(3) เรื่องที่เล่าต้องไม่เป็นเรื่องที่ทำให้เกิดความวิตกกังวล หวาดกลัว และไม่ทำให้เด็กสร้างจินตนาการที่ไม่เหมาะสม ตลอดจนจะต้องไม่เสนอเรื่องราวที่เป็นจริงกับเรื่องที่เป็นจินตนาการให้อยู่ใกล้เคียงกันมากเกินไป เพราะจะทำให้เกิดปัญหาแก่เด็กในการแบ่งแยกว่าอะไรคือความจริงและอะไรคือสิ่งที่เป็นจินตนาการ

(4) เรื่องที่เล่าควรช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เช่น ช่วยให้ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับในครอบครัว การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น

(5) เรื่องที่เล่าควรจบลงด้วยการมีข้อขัดแย้ง เพื่อที่จะให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยพัฒนาด้านความคิด และการสื่อสารของเด็ก

ในการเล่าเรื่องให้เด็กฟังนั้น ผู้เล่าควรจะได้เตรียมตัวให้พร้อม เพราะจะทำให้เรื่องนั้นเป็นที่น่าสนใจของเด็ก ซึ่งมีขั้นตอนสำหรับการเตรียมตัวเพื่อเล่าเรื่องให้เด็กปฐมวัยฟัง ดังนี้

1. อ่านเรื่องราวที่จะเล่าด้วยเสียงดังอย่างน้อย 3-4 ครั้ง
2. บันทึกเสียงการเล่าเรื่องนั้นลงในเทป
3. พิจารณาความเหมาะสมของน้ำเสียง ความเร็วของการพูด และประโยคที่ใช้
4. เตรียมวิธีการนำเข้าสู่เรื่องเพื่อเร้าให้เด็กเกิดความสนใจ
5. ฝึกการเล่าเรื่องอีกครั้งหนึ่งโดยเริ่มจากการนำเข้าสู่เรื่องตามที่ได้คิดไว้ตลอดจนจบเรื่อง
6. บันทึกเสียงการเล่าเรื่องลงเทปอีกครั้งหนึ่ง แล้วเปรียบเทียบกับเทปบันทึกครั้งแรก
7. นั่งหรือยืนที่หน้ากระดานแล้วเล่าเรื่องนั้นให้มีเสียงดัง พร้อมกับสังเกตสีหน้าที่แสดง

ออกและการวางท่าทาง

8. พิจารณาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้ประกอบการเล่าเรื่อง ให้เหมาะสมกับเรื่องและมีขนาดพอเหมาะสำหรับเด็กที่นั่งอยู่ข้างหลังสามารถมองเห็นได้ หรือสามารถฟังได้ชัดเจน

9. ถ้าเป็นไปได้ควรเล่าเรื่องนั้นให้เพื่อน ๆ ฟัง และขอความคิดเห็นจากเพื่อน

10. เมื่อฝึกการเล่าเรื่องได้แล้ว ควรใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วย เพื่อให้เด็กตื่นเต้น และสนใจเรื่องนั้นมากขึ้น เช่น การใช้หุ่นประกอบการเล่าเรื่อง เป็นต้น

11. ทดลองใช้วิธีการเล่าเรื่องอย่างเดียวกันกับเด็กที่มีอายุต่างกัน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น

3. การเรียนรู้จากการสังเกต โดยปกติแล้ว เด็กปฐมวัยมักจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจว่า เด็กเลียนแบบพฤติกรรมนั้น ๆ มาจากตัวแบบรอบ ๆ เด็กนั่นเอง ในระยะแรกเด็กจะเลียนแบบบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด เมื่อเด็กเริ่มเข้าสังคมเด็กจะเริ่มสังเกตและลอกเลียนแบบพฤติกรรมของบุคคลที่เด็กสนใจ ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู จึงควรระมัดระวังในการที่จะเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับเด็กด้วย

วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

จากลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยดังกล่าว ทำให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากบุคคลในวัยอื่น ๆ กล่าวคือ เด็กปฐมวัยมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความต้องการของเด็กเอง

เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีความต้องการที่แตกต่างไปจากบุคคลวัยอื่น จึงมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านความต้องการดังนี้

1.1 เด็กต้องการยอมรับและได้รับความสนใจ เด็กต้องการความสนใจ การเอาใจใส่ รักใคร่ที่ดีจากผู้ที่อยู่แวดล้อม ในขณะเดียวกันก็ต้องการให้ทุกคนสนใจ เนื่องจากธรรมชาติของเด็กมีลักษณะที่เรียกว่า ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การตอบสนองความต้องการของเด็ก การให้ความสนใจ ตลอดจนการให้คำชมเชยหรือการแสดงกิริยารักใคร่พอใจ ชื่นชม จะทำให้เด็กมีความมั่นใจ เด็กจะมีความพยายามทำในสิ่งที่ได้รับการยกย่องจากผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู จึงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กควบคู่ไปกับการให้แรงเสริมเพื่อให้เด็กพัฒนาความสามารถต่าง ๆ ไปด้วยดีและด้วยความสุข

1.2 เด็กต้องการตอบสนองเพื่อการอยู่รอดของชีวิต นอกจากการดูแลทางด้านจิตใจ ซึ่งได้แก่ การให้ความรัก ความปลอดภัย การยอมรับ ความยุติธรรม การปกป้องคุ้มครอง การให้อิสระภาพ การให้คำแนะนำที่ดี และการตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแล้ว เด็กยังต้องการสิ่งที่จำ

เป็นต่อร่างกาย อันได้แก่การตอบสนองเมื่อหิวกระหายเมื่อไม่สบาย เหนื่อย หนาว ฯลฯ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู จะต้องตอบสนองความต้องการในการบำบัดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้แก่เด็ก

1.3 เด็กต้องการแสดงความสามารถ ในขวบปีแรกของชีวิต เด็กต้องการที่จะแสดง และทดลองความสามารถต่าง ๆ ของตน ดังนั้น พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูจะต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กต้องการและสามารถจะทำได้ ด้วยการพยายามจัดกิจกรรมที่สนับสนุนและท้าทายความสามารถแต่ละอย่าง แต่ต้องระวังมิให้ยากเกินความสามารถของเด็ก และให้เวลากับเด็กพอสมควรในการทดลองความสามารถ และเพื่อให้เกิดความชำนาญ ซึ่งจะพบว่าเด็กจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยไม่เบื่อหน่ายและเป็นการสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นด้วย

1.4 เด็กต้องการที่จะเหมือนบุคคลที่เขารัก การที่เด็กทำตามบุคคลต่าง ๆ ในบางครั้งนำไปสู่การเรียนรู้ได้ เช่น การพยายามที่จะจัดโต๊ะอาหารเลียนแบบการทำงานของแม่ การใช้ส้อมตอกตะปูเลียนแบบการทำงานของพ่อ ฯลฯ เป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กได้ทั้งสิ้น แต่พฤติกรรมที่เด็กลอกเลียนแบบนั้นในบางครั้งอาจเป็นพฤติกรรมไม่เหมาะสมก็ได้ ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครองและครู จะต้องคอยควบคุมและปรับพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย

2. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความสนใจที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ

เด็กปฐมวัยมีการเรียนรู้โดยผ่านความสนใจดังนี้

2.1 เด็กมีความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมตนเอง โดยเฉพาะหากสิ่งของหรือวัตถุใดน่าสนใจ สะดุดตาเร้าความสนใจให้เด็กเข้าใกล้และต้องการศึกษา ดังนั้นผู้เกี่ยวข้อง พ่อแม่ ผู้ปกครองและครู จึงควรจะสนับสนุนให้เด็กมีความสนใจ ใคร่รู้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อม เช่น การหาวัตถุของที่สะดุดตา ที่มีเสียง เคลื่อนไหวได้ ถอดใส่เข้าไปใหม่ได้ให้เด็กเล่นสิ่งเหล่านี้ จะทำให้เด็กสนใจใคร่รู้และค้นหาวิธีการทำงานของวัตถุต่าง ๆ เหล่านั้น เป็นต้น

2.2 เด็กมีความสนใจในประสบการณ์หลาย ๆ อย่างที่จัดให้ เช่น การหาวัสดุเครื่องมือและของเล่น ที่เหมาะสมกับวัยให้เด็กได้เล่น การที่พ่อแม่ดูโทรทัศน์กับลูกโดยเลือกรายการที่ดี การตอบคำถามที่เด็กสนใจใคร่รู้ที่เหมาะสมกับวัยให้เด็กได้เล่น การหาหนังสือที่มีคุณค่าให้ลูกได้อ่านหรือดูรูปภาพ การพาออกไปเที่ยวในสถานที่ที่น่าสนใจต่าง ๆ เช่น สวนสัตว์ วนอุทยาน อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยขยายประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.3 เด็กมีความสนใจในคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดหาคำตอบ การตอบคำถามของเด็กเป็นสิ่งที่พึงกระทำ แต่ในบางครั้งผู้ใหญ่อาจจะตั้งคำถามเพื่อให้เด็กพยายามค้นหาคำตอบที่พอจะค้นหาได้ด้วยคำถามที่เหมาะสมไม่ยากเกินวัย จะทำให้เด็กได้รู้จักสังเกตและหาข้อเสนอหรือข้อคำตอบต่าง ๆ มาตอบคำถามเหล่านั้น อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ของเด็กได้อีกทางหนึ่ง

2.4 เด็กมีความสนใจในคำอธิบายและข้อเสนอแนะ ด้วยเหตุที่เด็กยังมีประสบการณ์น้อย การทำกิจกรรมบางอย่างหรือการเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเองเป็นสิ่งที่ดี นอกจากจะทำให้เกิดการเรียนรู้แล้ว ในทางจิตวิทยาเด็กจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองกล้าที่จะคิดค้นและหาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน

2.5 เด็กมีความสนใจในเกมที่มีรางวัล ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสมาธิในการตั้งใจเรียนมากขึ้น แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงความเหมาะสมในการสนับสนุนให้เด็กเล่นเกมแข่งขัน เพราะอาจทำให้เด็กมีนิสัยก้าวร้าว เพราะมุ่งหวังแต่ชัยชนะเพื่อรางวัลก็ได้

3. เด็กเรียนรู้โดยผ่านการลงมือปฏิบัติและการเล่น

ด้วยเหตุที่เด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงที่กำลังซุกซน ไม่อยู่นิ่งเฉย ดังนั้นการที่เด็กได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการเล่น ก็เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ ซึ่งแบ่งออกเป็น

3.1 เด็กเรียนรู้จากการกระทำซ้ำ ๆ หรือเลียนแบบ เช่น การต่อภาพติดต่อกันครั้งแรก เด็กอาจจะทำได้ด้วยความยุ่งยาก และเสียเวลามากในการค้นหาชิ้นส่วนที่เหมาะสม แต่ถ้าทำซ้ำ ๆ กันเด็กจะทำได้รวดเร็วขึ้นและสามารถนำไปสู่การเล่นการติดต่อยากขึ้นได้ เป็นต้น

3.2 เด็กเรียนรู้จากการสำรวจ สัมผัส ค้นหา เปรียบเทียบ และหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ เช่น การเล่นเครื่องเล่นต่าง ๆ เด็กจะเกิดความเข้าใจและสามารถสังเกตเปรียบเทียบได้ด้วยการลงมือเล่นด้วยตนเอง เป็นต้น

3.3 เด็กเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติ การที่เด็กได้มีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอื่น ๆ ในภายหน้า โดยเด็กจะทบทวนประสบการณ์ที่ผ่านมาเพื่อนำมาสู่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูจึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ได้ลงมือปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

4. เด็กเรียนรู้โดยผ่านสิ่งที่ตนเองได้รับ

สิ่งที่เด็กได้รับประสบการณ์ไม่ว่าดีหรือไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นความพอใจหรือไม่พอใจก็ตาม จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้เสมอ ถ้าเป็นประสบการณ์ที่เด็กพึงพอใจก็จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และเด็กจะทำในสิ่งนั้นอีก แต่ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่พึงพอใจเด็กจะหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านั้นและไม่ทำต่อไปอีก

5. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความพร้อมที่จะเรียน

ความพร้อมสัมพันธ์กับการฝึกฝน ถ้าเราฝึกฝนเมื่อเด็กพร้อมย่อมทำให้เกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กได้ปฏิบัติหรือได้สัมผัส จะช่วยให้เด็กเกิดความพร้อมได้เร็วขึ้น ดังนั้น พ่อแม่ผู้ปกครองและครู จึงควรเข้าใจถึงการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก โดยเน้นเรื่องของการสนับสนุนให้เด็กเกิดความพร้อมเพื่อการเรียนรู้ ไม่ควรบังคับให้เด็กทำการสิ่ง

ต่าง ๆ ที่เด็กยังไม่ได้หรือยังไม่พร้อม เพราะจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกคับข้องใจและเกิดภาวะเครียดทางอารมณ์ได้ อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความพร้อมที่จะเรียนของเด็กปฐมวัย ดังนี้

5.1 การเตรียมและจัดหาประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เด็กจะช่วยให้เด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการให้เด็กได้รับรู้ ได้ดู ได้สัมผัส ฯลฯ กับสิ่งนั้น ๆ

5.2 เด็กจะมีความพร้อมในการเรียนรู้สิ่งที่ยากขึ้น และแตกต่างไปจากเดิมอีกเล็กน้อย หากเด็กได้รับความสำเร็จจากการเรียนรู้มาบ้างแล้ว

ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าเด็กปฐมวัยจะมีลักษณะและวิธีการเรียนรู้หลากหลาย ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม และการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้อง เด็กปฐมวัยแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งความสามารถในการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลโดยเฉพาะเด็กปฐมวัย

สติปัญญาของเด็กนั้นอาจกล่าวได้ว่าเริ่มพัฒนามาตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการพัฒนาทางระบบประสาท และประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสภาพแวดล้อม เมื่อระบบประสาทของเด็กพัฒนาได้ดีขึ้น เด็กจะเริ่มเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตน เริ่มเข้าใจในประสบการณ์ที่ได้รับ ตลอดจนรู้จักให้ความหมายกับประสบการณ์ที่ได้รับจากประสาทสัมผัสของตนเอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สิ่งที่จำเป็นและสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้แก่ ความสามารถในการจำแนกสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กรับรู้จากสภาพแวดล้อมของตน เมื่อเด็กมีความจำดีขึ้นจะเริ่มพัฒนาการรับรู้ถึงสิ่งที่คล้ายกัน และสิ่งที่ต่างกัน ซึ่งการรับรู้ถึงสิ่งที่คล้ายกันนั้น จะทำให้เด็กสามารถจดจำลักษณะของสิ่งของต่าง ๆ ได้ ความสามารถนี้เองจัดได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของกระบวนการเผยแพร่ ในขณะที่เดียวกันการเรียนรู้ที่จะจำแนกสิ่งของที่แตกต่างกันนั้นนับได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็กเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 6 ขวบ สังคมจะเริ่มคาดหวังให้เด็กสามารถที่จะจำแนกเสียงต่าง ๆ ได้ ตลอดจนสามารถที่จะพูดภาษาประจำชาติของตนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ความสามารถในการจำแนกโดยใช้สายตา นั้น จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเขียนสัญลักษณ์ต่าง ๆ เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่

เมื่อลักษณะของประสบการณ์เกิดจากประสาทสัมผัสตั้งแต่สองด้านขึ้นไป ซ้ำแล้วซ้ำอีกจนทำให้เด็กสามารถจำได้ และสามารถระลึกถึงประสบการณ์นั้นได้ในเวลาต่อมา ลักษณะของประสบการณ์ที่เกิดจากประสาทสัมผัสที่แตกต่างกันนี้จะถูกนำไปบันทึกไว้ในสมอง ในลักษณะ

ของภาพพจน์และความจำ จากนั้น เด็กจะสร้างความสัมพันธ์ของลักษณะของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากประสาทสัมผัสเหล่านั้น จากประสาทสัมผัสอันแรกเด็กก็จะคาดหวังถึงประสบการณ์ที่เกิดจากประสาทสัมผัสอันที่สอง ซึ่งลักษณะของประสบการณ์ที่เกิดจากประสาทสัมผัสอันที่สองนี้ จะเป็นตัวให้ความหมายของประสบการณ์ที่เกิดจากประสาทสัมผัสอันแรก ซึ่งเราเรียกว่า "การรับรู้"

แม้ว่ากระบวนการเรียนรู้จะดูเหมือนว่าเป็นกระบวนการทางปัญญาง่าย ๆ แต่ถือว่าเป็นรากฐานของการเรียนรู้ทั้งหมด รวมทั้งเป็นสื่อกลางระหว่างข้อมูล ความรู้ใหม่ทั้งหมดกับประสบการณ์ในอดีตของเด็ก อีกทั้งทำให้แน่ใจได้ว่าความหมายใหม่ที่เด็กได้มานั้น จะสามารถนำมารวมกับความรู้ต่าง ๆ ที่เด็กสะสมไว้แล้ว ในโครงสร้างทางสติปัญญานั้นเด็กยังมีประสบการณ์ความรู้ลึกมากเท่าไร ก็จะทำให้การรับรู้ของเด็ก มีมากขึ้นเท่านั้น รวมทั้งจะทำให้เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้สูงขึ้นด้วย ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับระยะก่อนที่เด็กสามารถที่จะใช้ภาษาในการสื่อสารได้นั้น จะเป็นการเตรียมรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาของเด็กต่อไป

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เด็กตั้งแต่แรกเกิดรับรู้สิ่งต่าง ๆ โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เมื่อเด็กเริ่มมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ยินเสียงไขว่คว้าสิ่งของ รับรู้รส รับรู้กลิ่น และการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัส จะทำให้เด็กเกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ของเด็กต้องอาศัยการที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรง อันจะนำไปสู่การรับรู้และความเข้าใจ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครู จึงควรพิจารณาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ซึ่งมีกิจกรรมที่ควรพิจารณาดังนี้

1. จัดหาอุปกรณ์ซึ่งอาจจะเป็นของเล่นของใช้ชนิดต่าง ๆ ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัส จับต้องและรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสส่วนต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์ในการเล่นกับน้ำ ประเภทน้ำ อ่างน้ำ ถ้วยจานที่ไม่แตก อุปกรณ์การเล่นทราย ประเภทถัง พลั่ว จอบ รถบรรทุกพลาสติคคันเล็ก ๆ อุปกรณ์เครื่องครัว เครื่องก่อสร้างหรือช่างไม้ เครื่องดนตรีอย่างง่าย ๆ รูปภาพ หนังสือภาพ นิทานต่าง ๆ ฯลฯ
2. เปิดโอกาสให้เด็กใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยมีผู้ใหญ่คอยดูแลอยู่ห่าง ๆ ในบางครั้งจะต้องช่วยให้คำแนะนำสำหรับอุปกรณ์หรือของเล่นที่เด็กไม่มีประสบการณ์มาก่อน
3. ในขณะที่เด็กกำลังเล่นอยู่ ผู้ใหญ่อาจจะคอยสนทนาหรือตั้งคำถาม เพื่อให้เด็กได้คิดค้นหรือเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความสามารถทางภาษาไปด้วย

4. เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำกิจกรรม และเล่นอย่างเจียบ ๆ กับของเล่น ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ควรเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการเคลื่อนไหว เพื่อสนับสนุนให้เด็กเกิดความพร้อมทางด้านกลไกต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การวิ่ง การโยน การกระโดด การขี่ การไต่ การผลักและการดึง การชก และการตี การเตะ การคลาน การเคลื่อนไหวตามจังหวะ การตอก การทุบ การสร้าง เป็นต้น

5. การพูดคุยสนทนา ชักถาม อ่านหรือเล่านิทานให้เด็กฟัง ล้วนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางภาษาของเด็กทั้งสิ้น นอกจากนี้อาจให้เด็กร้องเพลงอัดใส่เทป พูดหรือเล่านิทาน หรือบรรยายสิ่งต่าง ๆ ตามจินตนาการที่เด็กอยากเล่า ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กชอบมากและจะเป็นวิธีการส่งเสริมให้เด็กรักการอ่านอีกด้วย

6. ควรอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติให้เด็กเข้าใจง่าย ๆ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว เช่น แรงธรรมชาติ เครื่องกลง่าย ๆ ของเหลวและก๊าซ เสียง ความร้อน แสง แม่เหล็ก ไฟฟ้า ฯลฯ ในบางครั้งอาจจัดหาแท่งแม่เหล็กหรือแว่นขยายให้เด็กได้เล่น ซึ่งจะพบว่าเด็กให้ความสนใจและทดลองเครื่องมือเหล่านี้ด้วยความอัศจรรย์ใจ

7. การเลี้ยงสัตว์และการปลูกพืช จะทำให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับวงจรของสิ่งมีชีวิต การเลี้ยงดู ประโยชน์และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

8. ควรพาเด็กไปเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ ภูเขา ทะเล น้ำตก สวนสาธารณะ ฯลฯ เพื่อเป็นการสร้างโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้นให้แก่เด็ก

9. ควรหาอุปกรณ์เกี่ยวกับการวาด เขียน มาให้เด็กได้เล่น เช่น สีเทียน ชอล์ก พู่กัน สีน้ำ กระดาษ ดินสอ ฯลฯ เพื่อเป็นการเสริมสร้างจินตนาการ และเป็นการฝึก การใช้มือไปในตัวด้วย

10. เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นประเภทต่อเติมเสริมสร้าง ประเภทพลาสติกสร้างสรรค์หรือวัสดุเหลือใช้ เช่น กล่องขนาดต่าง ๆ แกนกระดาษชำระ ฯลฯ ให้เด็กได้มีความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

พัชรี ส่วนแก้ว, จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย. ศูนย์การพิมพ์ดวงกมล, กทม. 2536.

พิทยาภรณ์ มานะจติ, การจัดการศึกษาระดับบริหาร. ภาควิชาอนุบาลศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2538.

เอกสารหมายเลข 2

บทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็ก

สาระสำคัญ

- คุณสมบัติของผู้ดูแลเด็ก
- ขอบข่ายงานให้การดูแลเด็ก
- เทคนิคในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็ก

ผู้ดูแลเด็ก หมายถึง บิดามารดา ครู ครูพี่เลี้ยงหรือพี่เลี้ยงเด็ก ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการอบรมบ่มนิสัย และดูแลเด็กในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านสุขภาพ ความปลอดภัย อาหาร และการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ การที่จะให้การดูแลเด็กได้อย่างประสบผลสำเร็จ ผู้ดูแลเด็กจะต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญหลายประการ ดังต่อไปนี้

คุณสมบัติของผู้ดูแลเด็ก

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก
2. สามารถตอบสนองพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้ดี
3. รู้จักเลือกวิธีปฏิบัติในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างเหมาะสม
4. สามารถใช้สื่ออุปกรณ์กระตุ้นพัฒนาการเด็กได้
5. มีทักษะในการนำเด็กทำกิจวัตรประจำวันได้โดยราบรื่น
6. มีบุคลิกภาพดี ยิ้มแย้ม แจ่มใส พุดจาไพเราะอ่อนหวาน อารมณ์ดี คล่องแคล่วตามเด็กทัน รับผิดชอบ ละเอียดอ่อน สุขภาพดี รักและศรัทธาต่องานเลี้ยงดูเด็ก

ขอบข่ายในการดูแลเด็ก

งานให้การดูแลเด็กแต่ละด้าน เต็มไปด้วยข้อปลีกย่อยที่จะต้องปฏิบัติมากมาย งานเลี้ยงดูเด็กประกอบด้วยงานต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยแก่เด็ก ประกอบด้วย การเฝ้าระวังการเจ็บป่วย การปฐมพยาบาลขณะเจ็บป่วย การจัดทำระเบียบสุขภาพ การช่วยเหลือขณะฉุกเฉิน และการดูแลอนามัยส่วนบุคคล
2. การสังเกตและบันทึกการดูแลเด็ก ประกอบด้วย การดูแลและสังเกตความผิดปกติ การบันทึกผลการสังเกต การจัดทำแฟ้มพัฒนาการเด็ก และการเสนอข้อมูลแก่ทางบ้านหรือโรงเรียนอย่างเป็นทางการในปัจจุบัน

3. การดูแล ช่วยเหลือและพัฒนาด้วยเทคนิคที่เหมาะสม ได้แก่ การพูดคุย สัมผัส เพื่อผ่อนคลายความกลัวของเด็ก การฝึกให้เด็กทำกิจกรรมตามระดับความสามารถโดยให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

เทคนิคที่สำคัญ คือ เด็กยังเล็กมาก ทุกครั้งที่พูดคุยสื่อสารกับเด็ก ควรลดตัวลงนั่งในระดับสายตาของเด็ก หลีกเลี่ยงการออกคำสั่งให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ โดยลำพังเหมือนนายกับลูกน้อง

4. พัฒนาเด็กโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น

- ฝึกการเล่นระบายสีเทียน ละเลงสี พิมพ์ภาพ ปั้นแป้ง
- ฝึกให้เด็กฟังเพลง ฟังเสียงธรรมชาติ ฟังเสียงประดิษฐ์ต่าง ๆ ฟังนิทาน ท่องบทคล้องจองสั้น ๆ ง่าย ๆ
- ให้เด็กทำท่าทาง ร้องเพลง ตามจังหวะดนตรีและเสียงเพลง
- ให้เด็กเล่นน้ำและฟองสบู่ ฝึกล้างมือล้างเท้า
- ให้เล่นของเล่น เช่น กล้องหยอดบล็อก เลโก้ขนาดใหญ่ โคร่งฝึกติดกระดุม รูดซิป ติดตะขอ หรือเล่นเกมลอดใต้ โดมมิโน

5. ดูแลการขับถ่าย การรับประทานอาหาร การนอนหลับพักผ่อน

6. พาเด็กเล่นกลางแจ้ง เทียนอกสถานที่ หรือเล่นในร่ม

7. จัดสภาพแวดล้อมที่สวยงาม สะดวกสบายเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็ก โดยคำนึงถึงความปลอดภัย สุขลักษณะ แสงสว่าง การระบายอากาศ พร้อมจัดสื่ออุปกรณ์ การพัฒนาไว้ตามมุม ตามศูนย์อย่างเหมาะสม

8. จัดระบบจัดเก็บเครื่องใช้ประจำตัวเด็ก เช่น การเขียนชื่อติดของใช้ทุกชิ้น การใช้ระบบภาพสัญลักษณ์ติดของใช้ และสอนให้เด็กจดจำ การกำหนดเขตแดนหรือบริเวณเก็บของใช้ประจำตัวเด็ก

9. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง เชิญให้มาเยี่ยมชม มาอยู่กับเด็กในช่วงเริ่มเข้ารับบริการในระยะสั้น ๆ หรือมาร่วมเป็นอาสาสมัครในสถานเลี้ยงเด็กได้เป็นบางช่วงเวลา

ผู้ปกครอง อาจได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือ พ่อ แม่ ญาติสนิทสามารถเข้ามาร่วมกิจกรรมให้ความรู้ หรือเป็นผู้ช่วยครูได้ในกรณีพิเศษ เช่นการไปทัศนศึกษา การจัดกิจกรรมงานวันสำคัญต่าง ๆ ที่ทางสถานรับเลี้ยงเด็กจะต้องประสานข้อมูลที่ชัดเจนเป็นระบบอยู่เสมอ

10. ควรมีการประเมินพัฒนาการเด็ก และประเมินผลการปฏิบัติงานของพี่เลี้ยงควบคู่กันไปเป็นระยะ ๆ เพื่อหาทางปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นอยู่เสมอ

เทคนิคในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็ก

1. ทำความเข้าใจว่าเด็กปรารถนาความรัก การยอมรับ ความสมหวังและความสำเร็จ
หาโอกาสให้สัมผัสทางกายหรือพูดคุยกับเด็กหรือหยอกล้อเล่นตามสมควร
2. ให้โอกาส แก่เด็กได้เล่นตราบเท่าที่เด็กยังต้องการ และเป็นเพื่อนเล่นกับเด็ก
3. วางแผนล่วงหน้าสำหรับวันรุ่งขึ้นให้พร้อม รับเด็กด้วยความอบอุ่น สนใจข่าวของของ
เด็กในแต่ละวัน และช่วยเด็กเลือกทำกิจกรรมที่เด็กสนใจ
4. ศึกษาพฤติกรรมเด็ก และหาทางแก้ปัญหาพฤติกรรม
5. ไม่บังคับให้เด็กทุกคนทำกิจกรรมเหมือนกันหมดทั้งกลุ่ม
6. การแบ่งเด็กเข้ากลุ่ม ยิ่งกลุ่มและจำนวนน้อยเท่าใด เด็กจะยิ่งได้รับการดูแลทั่วถึง
เท่านั้น
7. พุดประโยคที่เข้าใจง่าย และพุดสั้น ๆ ให้เด็กเข้าใจได้ ไม่ควรออกคำสั่งเกิน 2 คำสั่ง
ในขณะเดียวกัน
8. เดินเข้าไปหาเด็กใกล้ ๆ และพุดกับเด็กเบา ๆ เป็นรายบุคคล แทนการตะโกน
9. นั่งลงสนทนากับเด็กในระดับสายตาของเด็ก
10. ใช้น้ำเสียงและอวัชระร่างกายเป็นสื่อในการสอน
11. แสดงตัวอย่างให้เด็กดูเสมอเมื่อออกคำสั่งหรืออธิบายสิ่งใดแก่เด็ก
12. เตรียมพร้อมสำหรับทุกสถานการณ์ ทั้งในการทำงานกับเด็กกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย
หรือรายบุคคล
13. ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกในทุกรูปแบบ
14. ไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการสกัดกั้นความต้องการของเด็ก เช่น ระบายสีภาพให้
เด็กเลียนแบบหรือก่อกำหนดไม่ให้เด็กดูแล้วทำตาม
15. ให้เด็กมีอิสระและช่วยตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ
16. ให้เวลาแก่เด็กก่อนการเปลี่ยนกิจกรรม ให้คำบอกกล่าวเพื่ออธิบาย หรือพักสักครู
17. อธิบายถึงสิ่งที่จะให้เด็กทำล่วงหน้าก่อนเสมอ
18. ไม่นำเด็กไปเปรียบเทียบกันในเรื่องอุปนิสัยและความต้องการ
19. ไม่บังคับให้เด็กขอโทษ แต่พุดให้เด็กส่งสารคนที่ถูกรังแก และเจ็บปวด
20. ไม่พุดให้เด็กรู้สึกใจเสีย เช่น แย่ ไม่ไหวเลย ดื้อมาก ขนมาก
21. ควรใช้นิทานเพลง การเล่นกับนิ้วมือ การร้องเพลง ในการสอนเด็ก
22. สังเกตอาการคับข้องใจของเด็กเมื่อครูดำเนินกิจกรรมดังนี้
 - เปลี่ยนกิจกรรมอย่างรวดเร็ว

- ใช้การเล่นกับนิ้วมือ ร้องเพลงหรือเล่นเกมระหว่างค้นกิจกรรม
- อธิบายกับเด็กว่าวันนั้น ๆ จะให้ทำกิจกรรมอะไรบ้าง
- เมื่อเด็กเพียง 1-2 คน ไม่สนใจฟัง ครูผู้ช่วยควรพาเด็กคนนั้นออกไปจากห้อง เพื่อไม่ให้รบกวนผู้อื่นโดยอาจไปเล่นนิทานให้ฟังโดยลำพังหรือเล่นกลางแจ้ง หรือแยกเด็กที่มีปัญหา

23. ชวนเด็กช่วยเหลือครูเท่าที่จะทำได้ในการเก็บของเล่น เก็บที่นอน หมอน

ภาระของผู้ดูแลเด็กไม่สามารถจะหยุดพักหรือเว้นว่างไว้ได้ เหมือนการทำงานในอาชีพอื่น เพราะเด็กไม่เคยหยุดการพัฒนาไม่ว่าจะเป็นยามหลับหรือยามตื่น ผู้ดูแลเด็กทุกคนจึงต้องพัฒนาการทำงานของตนไปพร้อม ๆ กับการเติบโตของเด็ก เพื่อจะได้พากันก้าวไปโดยไม่มีการหยุดนิ่ง อาจพอมีเวลาหยุดคิดเพื่อทบทวนบทบาทของตนอยู่บ้างระหว่างการปฏิบัติงาน ซึ่งควรหมายถึงการตั้งสติเพื่อจะพาเด็กก้าวต่อไปอย่างมั่นใจและถูกทิศทาง

เอกสารอ้างอิง

พิทยาภรณ์ มานะจุติ. การจัดการศึกษาระดับบริหาร, ภาควิชาการอนุบาลศึกษา
คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, 2538.

เอกสารหมายเลข 3

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กปฐมวัย

สาระสำคัญ

- การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย
- การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ
- การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
- การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

1. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย หมายถึง การจัดประสบการณ์ส่งเสริมความพร้อมโดยครอบคลุมด้านสุขภาพอนามัย ความแข็งแรงของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย สมรรถภาพการเคลื่อนไหวและความสัมพันธ์ของเด็กเป็นรายบุคคล

ในช่วงปฐมวัย พัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็กเริ่มมีความแข็งแรง และคล่องแคล่วมากขึ้น การสนับสนุนให้เด็กได้เคลื่อนไหวแขนและขาในกิจกรรมการเล่นต่าง ๆ ทั้งกลางแจ้งและในร่มอย่างอิสระ อย่างน้อยวันละ 4 ชั่วโมง จะช่วยเพิ่มความแข็งแรงให้กับกล้ามเนื้อและสมรรถภาพทางร่างกาย รวมทั้งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน (จิตตินันท์ เตชะคุปต์, 2537:41) เด็กปฐมวัยมีความก้าวหน้าเกี่ยวกับพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายมากขึ้นทุกขณะ เนื่องจากสมอง กระดูกและกล้ามเนื้อพัฒนาสมบูรณ์มากขึ้นและทำหน้าที่ได้ดีขึ้น เด็กวัยนี้จึงชอบเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถของร่างกายเด็กจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้ดียิ่งขึ้น และช่วยพัฒนาทักษะที่ยังไม่ดีพอให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย

1. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ คือ การให้เด็กได้เล่นออกกำลังกายกลางแจ้ง โดยมีสนามหญ้าหรือบริเวณนอกอาคารเรียนที่กว้างขวางและปลอดภัยรวมทั้งเครื่องเล่นสนามที่ปลอดภัยและมีขนาดเหมาะกับตัวเด็ก เช่น ขิงช้า ม้าหมุน เครื่องปีนป่าย รถจักรยาน รถจักรยาน 3 ล้อ เป็นต้น เครื่องเล่นเหล่านี้จะช่วยให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อแขน ขา ในการเคลื่อนไหวและการทรงตัวได้เป็นอย่างดี กิจกรรมการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ที่สำคัญ ๆ ได้แก่

การเดิน การวิ่ง การกระโดดสองขา การกระโดดขาเดียว การก้าวกระโดด การปีนป่าย การถีบ จักรยาน การโยน และรวบรวมทั้งกิจกรรมการเคลื่อนไหวตามจังหวะและดนตรี การหัดกายบริหาร และการเล่นที่ใช้กำลัง เป็นต้น

2. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก พัฒนาการการใช้กล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ และตาของเด็กปฐมวัยยังทำงานประสานสัมพันธ์ไม่ดีพอ การเตรียมความพร้อมจะช่วยให้การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กเป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องใช้ ของเล่น และกิจกรรมที่หลากหลายให้เด็กได้ฝึกจากง่ายไปหายาก ตามความต้องการ และความสามารถของเด็กเป็นรายบุคคล ย่อมทำให้เด็กเกิดความสนใจและร่วมมือทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ กิจกรรมการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเล็กที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การหยิบจับสิ่งของ การละเลงสี การวาดรูปและระบายสี การพับ-ฉีก-ตัด-ปะ การปั้น การพิมพ์ภาพ การหมุนปิด การขยำ บีบ เป็นต้น สำหรับกิจกรรมการพัฒนาประสาทสัมผัสได้แก่ การเล่นเกมบล็อก การต่อภาพ การร้อยลูกปัด การลากเส้น โยงจุด การเทของเหลวใส่ภาชนะ การรูตชิป การติดกระดาษ เป็นต้น

3. กิจกรรมพัฒนาสุขนิสัย การอบรมดูแลและส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กเป็นกิจวัตรประจำวัน ในเรื่องของการรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการและการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย จะช่วยให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเอง และการช่วยเหลือตนเองได้เป็นอย่างดี กิจกรรมการพัฒนาสุขนิสัยได้แก่ การล้างมือก่อนหลังการรับประทานอาหาร การยื่นเข้าแถวรอรับถาดอาหาร การทำความสะอาดโต๊ะอาหาร การเข้าห้องน้ำ และการทำความสะอาดห้องน้ำ

2. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจหมายถึง จัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ โดยครอบคลุมด้านการรู้จักตนเอง การควบคุมอารมณ์และการแสดงออก สุขภาพจิต การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การมีคุณธรรม การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็กเป็นรายบุคคล

โดยธรรมชาติแล้ว เด็กปฐมวัยมีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีความสามารถทางร่างกายเพิ่มขึ้น สามารถเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ได้ด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้น สนุกสนานกับการสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไป แต่เนื่องจากช่วงความสนใจของเด็กวัยนี้สั้น เด็กจึงเบื่อหน่ายกับการสำรวจสภาพแวดล้อมทั่วไป แต่เนื่องจากช่วงความสนใจของเด็กวัยนี้สั้น เด็กจึงเบื่อหน่าย หงุดหงิด และเจ้าอารมณ์ ชอบให้ผู้อื่นทำตามความต้องการของตน ไม่สามารถยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้บางครั้งจึงเกิดความขัดแย้ง และทำให้เกิดการแสดงอารมณ์ออกมาทันทีทันใดอย่างเปิดเผย เด็กวัยนี้อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย และยังคงควบคุมอารมณ์ได้ไม่ถี่นัก การ

เตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กปฐมวัย จึงเป็นสิ่งที่ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมดูแลเด็กปฐมวัยจะต้องให้ความสนใจ และศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมความมั่นใจและการแสดงอารมณ์ต่าง ๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี ให้สามารถพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพ

แนวทางในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ

เพื่อเป็นการช่วยให้เด็กได้แสดงความรู้สึกออกมาอย่างเหมาะสม สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ดีพอ จำเป็นต้องจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กอย่างเหมาะสม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาอารมณ์และจิตใจได้ โดยใช้กิจกรรมต่อไปนี้

1. กิจกรรมการรู้จักตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ตามความสนใจ พูดคุยซักถามความรู้สึกต่าง ๆ ของเด็ก ให้สถานการณ์จริง ยกตัวอย่าง เล่านิทาน หรือให้ดูรูปภาพประกอบ แล้วให้เด็กแสดงอารมณ์พร้อมทั้งชี้แนะการแสดงอารมณ์ที่ถูกต้องตามกาลเทศะ ฝึกการปรับอารมณ์ให้มั่นคงร่าเริง เบิกบาน รู้จักอดทน มีเหตุผล ไม่เอาแต่ใจตัว ให้แก่เด็ก

2. กิจกรรมการรู้จักผู้อื่น สนับสนุนให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนในวัยเดียวกัน ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ของเด็กกับผู้อื่น ให้เด็กเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ให้เด็กรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น และแสดงอารมณ์และความรู้สึกที่สังคมยอมรับ เล่านิทาน ยกตัวอย่าง เล่นบทบาทสมมติ ร้องเพลง เล่นเกม โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมและแสดงออกตามความพอใจ โดยความช่วยเหลือแนะนำอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เด็กพัฒนาการยอมรับอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นในทางที่ดี

3. กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เด็กปฐมวัยมีความคิดจำกัด และกระทำได้ต่าง ๆ โดยยังไม่เข้าใจเหตุผลมากนัก การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในเด็กอย่างค่อยเป็นค่อยไป จะทำให้เด็กสามารถซึมซับความรู้สึกผิด-ถูก รู้จักสำนึกผิด เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และแสดงออกได้อย่างเหมาะสม

4. การเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เด็กชอบเลียนแบบพฤติกรรมและรับเอาแบบอย่างการกระทำและบุคลิกภาพของผู้ที่ใกล้ชิด การแสดงอารมณ์ที่มั่นคงและคงเส้นคงวา จะช่วยสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ให้เด็กเกิดความมั่นใจในการกระทำของตน คลายความวิตกกังวลในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ เด็กจะเรียนรู้ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่ละเล็กละน้อยจากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลผู้อยู่ใกล้ชิด

5. การยอมรับและเข้าใจความรู้สึกของเด็ก เด็กปฐมวัยไม่สามารถควบคุมหรือเก็บอารมณ์ของตนเองได้ มักมีสาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมในการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่าง ผู้ดูแลเด็กจึง

ต้องยอมรับและเข้าใจเด็กตามธรรมชาติที่แตกต่างกันไปของเด็กแต่ละคน และหาทางช่วยเหลือให้เขาพัฒนาด้านอารมณ์และจิตใจไปในทางที่เหมาะสม

3. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม

การจัดทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย หมายถึง การจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความพร้อมด้านสังคม โดยครอบคลุม การรู้จักตนเองและช่วยเหลือตนเอง การติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม การยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็กรายบุคคลเป็นสำคัญ

เนื่องจากเด็กวัย 3-6 ปี เริ่มปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอกมากขึ้น เป็นระยะที่เด็กมีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง และมีความสามารถใช้ภาษาพูดได้ดีพอสมควร เด็กเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นภายนอกครอบครัว โดยเฉพาะเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกัน เด็กรู้จักคบเพื่อน และเล่นร่วมกันอย่างสนุกสนาน บางครั้งอาจเกิดความขัดแย้งทำให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงได้ เด็กวัยนี้ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นยังไม่ดีพอ เมื่อเด็กอายุมากขึ้นและมีโอกาสพบปะกับผู้อื่นมากขึ้น เด็กจะเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดีขึ้น การเตรียมความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นการวางรากฐานของการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ที่ครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมดูแลเด็กปฐมวัย จะต้องให้ความสนใจและศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมด้านสังคมที่เหมาะสมแก่เด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์

แนวทางในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม

ในการเตรียมความพร้อมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย มีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. สังเกตพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ติดตามพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้ทราบลักษณะนิสัยทางสังคมและพฤติกรรมการแสดงออกว่าดำเนินไปตามปกติ หรือมีปัญหาความบกพร่องโดยพิจารณาประเด็นสำคัญ ๆ คือ

1.1 ลักษณะนิสัย โดยการสังเกตนิสัยส่วนบุคคลและการแสดงออกทั่วไปในกิจวัตรประจำวันหรือขณะที่เด็กเล่น พุดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ กับเด็กอย่างเปิดเผยเอง

1.2 พฤติกรรมการเล่น โดยสังเกตลักษณะการเล่น และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนหรือของเล่น

1.3 พฤติกรรมทางสังคม โดยการใช้แบบสังเกตพัฒนาการเด็ก ซึ่งได้กำหนดพฤติกรรมทางสังคมที่คาดหวังตามเกณฑ์อายุของเด็ก

2. เสริมสร้างความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมของเด็ก การปรับตัว และสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น จำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้คือ

2.1 การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก โดยการอบรมสั่งสอนเด็กด้วยความรัก ความเข้าใจและความมีเหตุผล รวมทั้งการเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก จะช่วยสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาลักษณะนิสัย เมื่อเด็กเติบโตขึ้นได้

2.2 การเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เด็กปฐมวัยมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งรอบตัว จากประสบการณ์ตรง การเสริมแรงกระตุ้นให้เด็กสนใจช่วยตนเอง และมีระเบียบวินัยในการทำกิจวัตรประจำวันจะช่วยฝึกความเป็นตัวของตัวเองและรู้จักรับผิดชอบตนเอง ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การรู้จักช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวมต่อไปได้

2.3 การส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม ฝึกให้เด็กปฐมวัยรู้จักตนเอง ได้รับความรู้สึกและการกระทำของผู้อื่น มีทักษะทางสังคมที่เหมาะสมกับลักษณะธรรมชาติของเด็ก ตามวัย ช่วยให้เด็กเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่นเหมาะสม สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากขึ้น

2.4 การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเล่นของเด็ก เด็กเรียนรู้จากการเล่นร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้ใกล้ชิด ขณะเล่น เด็กเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนเล่น มีการยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน รู้จักการแบ่งปันและผลัดเปลี่ยนรอคอย รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน

2.5 การยอมรับความแตกต่างทางบุคลิกภาพของเด็ก เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันตามธรรมชาติและการอบรมเลี้ยงดู เด็กบางคนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นง่าย แต่บางคนต้องใช้เวลาในการปรับตัวระยะหนึ่ง เด็กบางคนอารมณ์มั่นคง มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น แต่บางคนเจ้าอารมณ์หงุดหงิดง่าย เข้ากับผู้อื่นยาก ซึ่งผู้ดูแลเด็กต้องมีการยอมรับในเรื่องเหล่านี้

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เด็กปฐมวัยเริ่มมีการปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกับบุคคลอื่นภายนอกครอบครัวมากขึ้น เด็กจึงต้องใช้เวลาในการปรับตัวให้รู้จักผู้อื่นทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเพื่อนวัยเดียวกัน รวมทั้งยอมรับกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมมากขึ้น การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การพัฒนาตนเอง และพัฒนาความสามารถในการทำความรู้จักและเข้าใจผู้อื่นในสังคม แนวการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แบ่งเป็น 4 ลักษณะดังนี้

3.1 กิจกรรมพัฒนาตนเอง ฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองตามความสามารถในการทำกิจกรรมง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ฝึกมารยาทการรับประทานอาหาร การแต่งตัว การทำความสะอาดตนเอง หรือทำงานบ้าน หรือกิจกรรมในห้องเรียนเล็ก ๆ น้อย ๆ จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึภาคภูมิใจในความสามารถของตน รู้จักสิทธิ์และหน้าที่ของตนเอง มีระเบียบวินัย อันนำไปสู่ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการแสดงออกที่เหมาะสมในสังคม

3.2 กิจกรรมความสัมพันธ์กับผู้อื่น จัดกิจกรรมให้เด็กปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกัน และผู้อื่นในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การเล่นในร่มและกลางแจ้ง การเล่นเกมที่มีกติกาง่าย ๆ การไปทัศนศึกษาเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน การเชิญวิทยากรในชุมชนมาพบปะพูดคุยเรื่องต่าง ๆ ให้เด็กฟัง การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมกัน ช่วยให้เด็กมีโอกาสติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดของตนเองกับผู้อื่น และทำความเข้าใจผู้อื่นได้มากขึ้น

3.3 กิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคม การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ของเด็กและยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สามารถใช้การเล่นทาน ยกตัวอย่าง การตั้งคำถามให้เด็กคิดหรือใช้หุ่นเป็นสื่อ การใช้กิจกรรมเสริมประสบการณ์ให้เด็กแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน ช่วยให้เด็กสามารถคิดและแสดงออกอย่างเหมาะสมได้ดียิ่งขึ้น

3.4 กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมไทย การปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สามารถทำได้โดยใช้กิจกรรมให้เด็กร่วมกันดูแลรักษาความสะอาดบริเวณสถานที่และอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กชมภาพยนตร์เกี่ยวกับธรรมชาติต่าง ๆ มีการเล่นทาน ร้องเพลง เล่นบทบาทสมมติ ยกตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงถึงการรักษาและทำลายธรรมชาติและวัฒนธรรม นอกจากนี้การจัดให้เด็กมีส่วนร่วมในทางปฏิบัติและแสดงความคิดเห็นของตนเองจะช่วยให้เด็กเข้าใจเหตุและผลของการแสดงพฤติกรรมแต่ละอย่างได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา หมายถึงการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนความพร้อมด้านสติปัญญา โดยครอบคลุมด้านความสามารถทางความรู้คิด ความเข้าใจคิดหาเหตุผล การตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง การใช้ภาษาสื่อความหมาย ความคิดสร้างสรรค์ สมรรถภาพการเรียนรู้ความจำ และความสนใจต่อสิ่งรอบตัว และเน้นการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็กรายบุคคลเป็นสำคัญ

การเจริญเติบโตของสมองในช่วงอายุก่อน 6 ปี มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากสมรรถภาพการทำงานของสมองมีมากขึ้นและการ

เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สามารถเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ธรรมชาติของเด็กปฐมวัยมักสนใจใฝ่รู้สิ่งรอบตัว ชอบสำรวจค้นคว้าและซักถามสิ่งต่าง ๆ มีความอยากรู้อยากเห็น รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบเลียนแบบการกระทำของผู้ใกล้ชิดและสิ่งที่เด็กพบเห็น แสดงความรู้สึกนึกคิด ผ่านการเล่นต่าง ๆ รู้จักใช้ภาษาพูดและท่าทางในการสื่อความหมาย พฤติกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

แนวทางในการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

1. สังเกตพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก ติดตามพฤติกรรมทางการเรียนรู้ของเด็ก เป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อจะได้ทราบสมรรถภาพทางการรู้คิดและความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสติปัญญาว่าดำเนินไปตามปกติหรืออาจมีปัญหาความบกพร่อง ซึ่งสามารถพิจารณาประเด็นสำคัญ ๆ คือ

1.1 ลักษณะความสนใจใฝ่รู้ การสังเกตความกระตือรือร้น อยากรู้อยากเห็น ความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวหรือสิ่งแปลกใหม่ การรู้จักสังเกตหรือซักถามสิ่งต่าง ๆ การใช้ภาษาในการสื่อสาร เมื่อเด็กกระทำกิจวัตรประจำวันหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งขณะเล่นโดยที่เด็กไม่รู้ตัว

1.2 พฤติกรรมการเรียนรู้ การใช้แบบสังเกตพัฒนาการเด็ก ซึ่งได้กำหนดความสามารถทางสติปัญญาที่คาดหวังในแต่ละช่วงอายุไว้แล้ว หรือใช้แบบทดสอบมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนดจะช่วยให้ทราบพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กได้

1.3 การใช้ภาษาสื่อความหมาย โดยการสังเกตความสามารถในการใช้ถ้อยคำ การฟัง การอ่าน และการเขียน ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของเด็กตามขั้นตอนของพัฒนาการ

2. สร้างเสริมสมรรถภาพทางสติปัญญาและการเรียนรู้ให้กับเด็ก ประสิทธิภาพทางการรู้คิดและความเข้าใจเกี่ยวกับโลกภายนอกของเด็ก ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

2.1 การปลูกฝังทักษะการสังเกตความแตกต่าง ฝึกให้เด็กรู้จักใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการรับรู้ สิ่งต่าง ๆ โดยการสำรวจทดลอง จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

2.2 การเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักคิดและใช้เหตุผล เด็กปฐมวัยช่างพูดชอบซักถามตลอดเวลา ความเอาใจใส่สนทนาโต้ตอบกับเด็ก โดยให้เด็กแสดงความคิดเห็นตามความรู้สึกนึกคิด จะช่วยพัฒนาความสามารถทางการรู้คิดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เข้าใจในเหตุและผลที่เป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความคิดที่เป็นนามธรรมต่อไป

2.3 การส่งเสริมการใช้ภาษาสื่อความหมาย การสนับสนุนให้เด็กถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ออกมาเป็นคำพูด ด้วยการซักถาม เล่าเรื่อง/นิทาน พูดคุย แสดงความคิดเห็น เล่นบทบาทสมมติ ฝึกการรับฟังต่าง ๆ พร้อมกับอธิบายความคิด สร้างความสนใจในการอ่าน โดยการดูรูปและฟังเรื่องราวต่าง ๆ จะช่วยให้เด็กเรียนรู้การทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมและรู้จักใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้ดียิ่งขึ้น

2.4 การยอมรับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เด็กปฐมวัยมีความอยากรู้อยากเห็น และสนใจทดลองค้นคว้าสิ่งรอบตัวตามความนึกคิดของตน มีจินตนาการสูงและสามารถใช้ภาษาเป็นสื่อในการถ่ายทอดความคิดได้ โอกาสที่จะแสดงความคิดริเริ่มอย่างเสรีและได้รับการตอบสนองด้วยความเข้าใจยกย่องชมเชย ย่อมเพิ่มพูนความสามารถในการคิดและการใช้จินตนาการที่ซับซ้อนกว้างไกลยิ่งขึ้น

2.5 ความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นของเด็กก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ และส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ขณะเล่นเด็กรับรู้และทำความรู้จักกับสิ่งต่าง ๆ การเล่นบทบาทสมมติเสริมสร้างความนึกคิด จินตนาการ การเรียนรู้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงความสามารถทางการรู้คิดและการเรียนรู้ของเด็กอีกด้วย

3. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กปฐมวัยมีความสามารถทางสมองเพิ่มขึ้นในการทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว รู้จักใช้ภาษาได้ดีขึ้น มีความคิดเป็นของตนเอง แต่ยังมีข้อจำกัดทางความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก จะช่วยให้เด็กเพิ่มพูนสมรรถภาพการเรียนรู้และความสามารถทางสติปัญญาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แนวการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แบ่งเป็น

3.1 กิจกรรมการสังเกตสิ่งรอบตัว การสนับสนุนให้เด็กรู้จักใช้ประสาทสัมผัสในการจำแนกความแตกต่างและความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยการซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยกิจกรรม เช่น การฟังนิทาน การทดลอง การแสดงผลงาน การดูภาพประกอบ การชมภาพยนตร์/การ์ตูน หรือกิจกรรม เกมการศึกษา ทัศนศึกษาและการเล่นตามมุมต่าง ๆ ให้เด็กได้เล่าประสบการณ์ที่พบเห็น ทำให้ทราบถึงความเข้าใจ ความจำและความสนใจของเด็กต่อสิ่งเหล่านั้น

3.2 กิจกรรมการใช้เหตุผล การเปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิดของตนเองในการตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือแก้ปัญหาสถานการณ์หนึ่งด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยเหลือแนะนำเมื่อจำเป็น เช่น การเปรียบเทียบความแตกต่าง การจับคู่สิ่งที่เหมือนกัน การจัดกลุ่มตามประเภท การเรียงลำดับ และการเปลี่ยนแปลงสภาพในลักษณะของเกมการศึกษาหรือการเล่นตามมุมด้วยของจริงหรือของเล่นต่าง ๆ จะช่วยพัฒนาทักษะการตัดสินใจที่มีเหตุผลของเด็ก

3.3 กิจกรรมพัฒนาภาษา การสนทนาพูดคุยซักถามด้วยภาษาที่สุภาพสละสลวยกับเด็กตามโอกาสอย่างสม่ำเสมอ พร้อมการรับฟังด้วยความสนใจ ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นของเด็กในการพูดหรือเล่าเรื่องต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการถ่ายทอดความนึกคิดของเด็ก การสนับสนุนให้เด็กร่วมเล่นกับเพื่อนและพูดคุยกัน เป็นการฝึกภาษาได้ตอบซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้การเล่านิทานประกอบภาพ การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะดนตรี การปฏิบัติตามคำสั่ง การท่องคำคล้องจอง ช่วยส่งเสริมทักษะการฟัง อันนำไปสู่ทักษะการอ่านและการเขียนเป็นลำดับต่อไป หนังสือ นิทาน บัตรภาพ เกมการศึกษาและอุปกรณ์ศิลปะต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมการสื่อความหมายทางความคิดของเด็กในรูปแบบต่าง ๆ ที่ชักจูงความสนใจได้ดี

3.4 กิจกรรมการเล่น การจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเล่นตามความสนใจของเด็ก เช่น มุมเล่น บรรยากาศ อุปกรณ์และของเล่น และให้โอกาสเด็กเล่นอย่างเสรีแต่ละช่วงเวลาของวัน ทั้งในร่มและกลางแจ้ง จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ซึ่งความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ที่เด็กได้รับ จะสะท้อนออกมาในรูปของพฤติกรรมการเล่นที่จะซับซ้อนมากขึ้นตามการเรียนรู้ของเด็ก

สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยแต่ละด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สังคม และสติปัญญา ดำเนินไปตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการของเด็กที่ต่อเนื่องจากวัยที่ผ่านมา พัฒนาการขั้นต้นจะเป็นรากฐาน ของพัฒนาการขั้นต่อ ๆ ไป ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อันก่อให้เกิดความสามารถใหม่ ๆ ติดตามมา การเปลี่ยนแปลงทุกด้านของเด็กเกิดขึ้นอย่างผสมผสานกลมกลืนทั้งทางคุณภาพและปริมาณ ทำให้สามารถสังเกตลักษณะการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมที่แสดงออกในด้านต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเรียนรู้และการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม การเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก จะช่วยเสริมสร้างและพัฒนาเด็กแต่ละคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยพัฒนาการที่สมวัยตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้จะช่วยให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตตินันท์ เตชะคุปต์. พัฒนาการและการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย, ในประมวลชุดวิชา
หลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา, หน่วยที่ 5 เล่มที่ 1, นนทบุรี: สาขา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537.
- พัชรี สอนแก้ว. จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย. ศูนย์การพิมพ์ดวงกมล,
กรุงเทพ : 2536.

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามความต้องการในการฝึกอบรม

แบบสอบถามความต้องการในการฝึกอบรม

คำชี้แจง กรุณาให้ข้อมูลและเช็ค ✓ ใน ☐ ตามความเป็นจริง

1. ชื่อสถานรับเลี้ยงเด็กของท่าน
 ที่ตั้ง เลขที่ ถนน ซอย
 หมู่ ตำบล อำเภอ
 จังหวัด รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์
2. หากจะมีการอบรมอีก ท่านสนใจที่จะเข้ารับการอบรมหรือไม่
☐ สนใจ ☐ ไม่สนใจ
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)
3. สถานที่ที่เหมาะสมในการอบรมครั้งต่อไป
☐ โรงแรม ☐ ห้องประชุมของโรงเรียน
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)
4. จำนวนวันที่ควรใช้ในการอบรม
☐ 1 วัน ☐ 2 วัน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)
5. ช่วงเวลาที่ใช้ในการอบรม
☐ วันหยุด เสาร์ - อาทิตย์ ☐ วันธรรมดา
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)
6. หัวข้อที่ท่านคิดว่าดี ควรใช้ในการอบรมครั้งต่อไป
☐ พัฒนาการเด็ก
☐ บทบาทหน้าที่ผู้ดูแลเด็ก
☐ กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย
☐ กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์
☐ กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม
☐ กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา

ภาคผนวก จ
แบบทดสอบก่อน-หลังการฝึกอบรม

แบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม

- คำชี้แจง 1. ข้อสอบเป็นแบบเลือกตอบ มี 20 ข้อ แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก
2. กรุณากากบาท (X) ทับข้อที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องในกระดาษคำตอบ

1. พัฒนาการหมายถึงอะไร
 - ก. การเพิ่มขนาดของร่างกาย
 - ข. การเพิ่มอัตราการเจริญเติบโต
 - ค. ระดับความสามารถของร่างกาย
 - ง. การเพิ่มความสามารถของร่างกาย
2. ลักษณะของพัฒนาการเป็นอย่างไร
 - ก. พัฒนาช้าแล้วเร่งเร็วขึ้น
 - ข. พัฒนาการทุกขั้นตอนต่อเนื่องกัน
 - ค. พัฒนาการสม่ำเสมอทุกขั้นตอน
 - ง. ถือว่างานดูแลเด็กเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง
3. ผู้ดูแลเด็กควรมีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างไร
 - ก. มีความสามารถรอบด้าน
 - ข. สามัคคีในหมู่เพื่อนร่วมงาน
 - ค. มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเด็ก
 - ง. ถือว่างานดูแลเด็กเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง
4. การดูแลเด็กควรยึดแนวปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ดูแลด้วยรักและเอาใจใส่
 - ข. เลี่ยงดูให้กินอิ่มนอนหลับ
 - ค. ดูแลเด็กด้วยความอุทิศตน
 - ง. ไม่ทำหน้าที่เกินขอบเขตของครู
5. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกายเกี่ยวข้องกับข้อใด
 - ก. การส่งเด็กเข้าแข่งขันกีฬานานาชาติ
 - ข. การพัฒนาสุขนิสัย
 - ค. การพัฒนาความแข็งแรงของอวัยวะร่างกาย
 - ง. การพาเด็กไปสนามกีฬา 700 ปี
6. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่เกี่ยวกับข้อใด
 - ก. การออกกำลังกายกลางแจ้ง
 - ข. การวาดรูป
 - ค. การเล่นเครื่องดนตรี
 - ง. การเล่นเกมฝึกคิดกระดุม
7. กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจได้แก่ข้อใด
 - ก. ร้องเพลงและทำตามจินตนาการ
 - ข. พาไปดูชุดหุ่นประกอบนิทาน
 - ค. ให้ส่องกระจกแล้ววาดภาพตนเอง
 - ง. การฝึกการควบคุมอารมณ์
8. จะฝึกเด็กให้ยอมรับความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างไร
 - ก. ให้เด็กสังเกตบุคคลรอบตัว
 - ข. ให้เด็กยอมแพ้ผู้อื่น
 - ค. ให้เด็กช่วยเหลือกันในการทำงาน
 - ง. ให้เด็กมีโอกาสชนะผู้อื่น
9. การเชยวิทยากรจากชุมชนมาพบปะกับเด็กเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
 - ก. การสร้างสัมพันธภาพ
 - ข. การสร้างปฏิสัมพันธ์
 - ค. การติดต่อสื่อสาร
 - ง. การเรียนรู้เรื่องบุคคลในชุมชน
10. เด็กมีสติปัญญาดีมีลักษณะอย่างไร
 - ก. เรียนเก่ง
 - ข. กระตือรือร้น
 - ค. สอบได้ที่ดี
 - ง. เชื่อฟัง

11. จะฝึกให้เด็กรู้จักคิดและใช้เหตุผลอย่างไร
 - ก. ให้เด็กแสดงความคิดตามความรู้สึก
 - ข. ให้ปฏิบัติตามแบบอย่างของครู
 - ค. ให้ใช้ประสาทสัมผัส
 - ง. ให้ตอบคำถามปลายปิด (ใช่-ไม่ใช่)
12. ธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างไร
 - ก. คิดเป็นถ้าได้รับการฝึก
 - ข. เคลื่อนไหวตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง
 - ค. โกรธง่ายหายเร็ว
 - ง. เข้าสังคมเก่ง
13. กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกายน่าจะได้แก่ข้อใด
 - ก. เลี้ยงสัตว์
 - ข. เดินและวิ่ง
 - ค. เล่นเกมการศึกษา
 - ง. อ่านนิทาน
14. กิจกรรมสะสมของเล่นน่าจะเป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านใด
 - ก. ร่างกาย
 - ข. อารมณ์-จิตใจ
 - ค. สังคม
 - ง. สติปัญญา
15. กิจกรรมทัศนศึกษาน่าจะใช้เตรียมความพร้อมด้านใดได้ดี
 - ก. ด้านสังคม
 - ข. ด้านร่างกาย
 - ค. ด้านสติปัญญา
 - ง. ด้านอารมณ์และจิตใจ
16. สื่อในข้อใดใช้เตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจได้ดี
 - ก. นิทาน
 - ข. เทปเพลง
 - ค. ของจำลอง
 - ง. รูปภาพ
17. สื่อใช้เตรียมความพร้อมด้านสังคมน่าจะได้แก่ข้อใด
 - ก. วิดีโอเทป
 - ข. แว่นขยาย
 - ค. สถานที่สำคัญในชุมชน
 - ง. เครื่องดนตรี
18. เกมในข้อใดน่าจะส่งเสริมการรู้จักกับผู้อื่นได้ดี
 - ก. เกมผู้นำ
 - ข. เกมทายชื่อ
 - ค. เกมแข่งขัน
 - ง. เกมช่วยกันทำงาน
19. กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา (คณิตศาสตร์) ได้แก่ข้อใด
 - ก. โยนลูกบอล
 - ข. นับนิ้วมือ
 - ค. ไปทัศนศึกษา
 - ง. ทำอาหาร
20. เกมตกปลาส่งเสริมพัฒนาการในเรื่องใด
 - ก. ภาษา
 - ข. คณิตศาสตร์
 - ค. การทำงานประสานกันของมือและตา
 - ง. ทักษะสังคม

แบบทดสอบหลังการฝึกอบรม

คำชี้แจง 1. ข้อสอบเป็นแบบเลือกตอบ มี 20 ข้อ แต่ละข้อมี 4 ตัวเลือก

2. กรุณากากบาท (X) ทับข้อที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องในกระดาษคำตอบ

1. ผู้ดูแลเด็กควรมีคุณสมบัติที่สำคัญอย่างไร
 - ก. มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเด็ก
 - ข. ถือว่างานดูแลเด็กเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง
 - ค. มีความสามารถรอบด้าน
 - ง. สามัคคีในหมู่เพื่อนร่วมงาน
2. การดูแลเด็กควรยึดแนวปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ดูแลเด็กด้วยความอุทิศตน
 - ข. ไม่ทำหน้าที่เกินขอบเขตของครู
 - ค. ดูแลด้วยรักและเอาใจใส่
 - ง. เลี่ยงดูให้กินอิ่มนอนหลับ
3. พัฒนาการหมายถึงอะไร
 - ก. ระดับความสามารถของร่างกาย
 - ข. การเพิ่มความสามารถของร่างกาย
 - ค. การเพิ่มขนาดของร่างกาย
 - ง. การเพิ่มอัตราการเจริญเติบโต
4. ลักษณะของพัฒนาการเป็นอย่างไร
 - ก. พัฒนาการสม่ำเสมอทุกขั้นตอน
 - ข. ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวในการพัฒนา
 - ค. พัฒนาการช้าแล้วเร่งเร็วขึ้น
 - ง. พัฒนาการทุกขั้นตอนต่อเนื่องกัน
5. เกมตกปลาส่งเสริมพัฒนาการในเรื่องใด
 - ก. การทำงานประสานกันของมือและตา
 - ข. ทักษะสังคม
 - ค. ภาษา
 - ง. คณิตศาสตร์
6. ธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างไร
 - ก. โกรธง่ายหายเร็ว
 - ข. เข้าสังคมเก่ง
 - ค. คิดเป็นถ้าได้รับการฝึก
 - ง. เคลื่อนไหวตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง
7. จะฝึกให้เด็กรู้จักคิดและใช้เหตุผลอย่างไร
 - ก. ให้ใช้ประสาทสัมผัส
 - ข. ให้ตอบคำถามปลายปิด (ใช่-ไม่ใช่)
 - ค. ให้เด็กแสดงความคิดตามความรู้สึก
 - ง. ให้ปฏิบัติตามแบบอย่างของครู
8. เกมในข้อใดน่าจะส่งเสริมการรู้จักกับผู้อื่นได้ดี
 - ก. เกมแข่งขัน
 - ข. เกมช่วยกันทำงาน
 - ค. เกมผู้นำ
 - ง. เกมทายชื่อ
9. จะฝึกเด็กให้ยอมรับความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่างไร
 - ก. ให้เด็กช่วยเหลือกันในการทำงาน
 - ข. ให้เด็กมีโอกาสชนะผู้อื่น
 - ค. ให้เด็กสังเกตบุคคลรอบตัว
 - ง. ให้เด็กยอมแพ้ผู้อื่น
10. การเชิญวิทยากรจากชุมชนมาพบปะกับเด็กเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
 - ก. การติดต่อสื่อสาร
 - ข. การเรียนรู้เรื่องบุคคลในชุมชน
 - ค. การสร้างสัมพันธภาพ
 - ง. การสร้างปฏิสัมพันธ์

11. การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายเกี่ยวข้องกับอะไร
 - ก. การพัฒนาความแข็งแรงของอวัยวะร่างกาย
 - ค. การส่งเด็กเข้าแข่งขันกีฬานูบาล
 - ข. การพาเด็กไปสนามกีฬา 700 ปี
 - ง. การพัฒนาสุขนิสัย
12. กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกายน่าจะได้แก่ข้อใด
 - ก. เล่นเกมการศึกษา
 - ค. เลี้ยงสัตว์
 - ข. อ่านนิทาน
 - ง. เดินและวิ่ง
13. กิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่เกี่ยวกับข้อใด
 - ก. การเล่นเครื่องดนตรี
 - ค. การออกกำลังกายกลางแจ้ง
 - ข. การเล่นเกมฝึกคิดกระดุม
 - ง. การวาดรูป
14. กิจกรรมทัศนศึกษาน่าจะใช้เตรียมความพร้อมด้านใดได้ดี
 - ก. ด้านสติปัญญา
 - ค. ด้านสังคม
 - ข. ด้านอารมณ์และจิตใจ
 - ง. ด้านร่างกาย
15. เด็กมีสติปัญญามีลักษณะอย่างไร
 - ก. สอบได้ที่ดี
 - ค. เรียนเก่ง
 - ข. เชื่อฟัง
 - ง. กระตือรือร้น
16. กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา (คณิตศาสตร์) ได้แก่ข้อใด
 - ก. ไปทัศนศึกษา
 - ค. โยนลูกบอล
 - ข. ทำอาหาร
 - ง. นับนิ้วมือ
17. กิจกรรมสะสมของเล่นน่าจะเป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านใด
 - ก. สังคม
 - ค. ร่างกาย
 - ข. สติปัญญา
 - ง. อารมณ์-จิตใจ
18. สื่อในข้อใดใช้เตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจได้ดี
 - ก. ของจำลอง
 - ค. นิทาน
 - ข. เทปเพลง
 - ง. รูปภาพ
19. กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจได้แก่ข้อใด
 - ก. ให้ส่องกระจกแล้ววาดภาพตนเอง
 - ค. ร้องเพลงและทำตามจินตนาการ
 - ข. การฝึกการควบคุมอารมณ์
 - ง. พาไปดูเขตหุ่นประกอบนิทาน
20. สื่อใช้เตรียมความพร้อมด้านสังคมน่าจะได้แก่ข้อใด
 - ก. สถานที่สำคัญในชุมชน
 - ค. วิดีโอเทป
 - ข. เครื่องดนตรี
 - ง. แวนชยาย

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามความคิดเห็น
ของผู้ดูแลเด็กหลังการฝึกอบรม

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ดูแลเด็ก

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้แบ่งเป็น 2 ตอน กรุณาเช็ค ✓ ตรงกับข้อความที่เป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. อายุ (ปี)

☐ ต่ำกว่า 30 ปี

☐ 31 - 40 ปี

☐ 41 - 50 ปี

☐ 51 ปีขึ้นไป

3. วุฒิการศึกษา

☐ ม.3

☐ ม.6/ปวช.

☐ อนุปริญญา/ปวส.

☐ อื่น ๆ (ระบุ)

4. ประสบการณ์ในการทำงาน

☐ น้อยกว่า 5 ปี

☐ 6 - 10 ปี

☐ 11 - 15 ปี

☐ อื่น ๆ (ระบุ)

5. ประสบการณ์ในการฝึกอบรม

☐ การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัย

☐ การจัดและดำเนินงานสถานเลี้ยงเด็ก

☐ การอบรมดูแลเด็กเล็ก

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัย

เกณฑ์การประเมินระดับ แบ่งออกเป็น 5 เกณฑ์ดังนี้

- 5 หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ไม่ได้ปฏิบัติ

กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย					
ก. การพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่					
1. ให้เด็กเล่นกลางแจ้ง					
2. ให้เด็กเล่นเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ ด้วยการเดินวิ่ง กระโดด					
3. ให้เด็กเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรี					
4. ให้เด็กฝึกกายบริหาร					
ข. การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก					
1. ให้เด็กฝึกการหยิบจับ					
2. ให้เด็กทำงานศิลปะ					
3. ให้เด็กเล่นแท่งบล็อก					
4. ให้เด็กเล่นเกมการศึกษา					
5. ให้เด็กเล่นเครื่องเล่นสัมผัส					
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์และจิตใจ					
ก. ฝึกให้เด็กรู้จักตนเองโดย					
1. บอกอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง					
2. ตอบคำถามเกี่ยวกับตนเอง					
3. แสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม					
ข. ฝึกให้เด็กรู้จักผู้อื่นโดย					
1. เล่นเป็นกลุ่ม					
2. แสดงออกต่อเพื่อนอย่างเหมาะสม					
3. ฟังและชมการแสดงออกของผู้อื่น					

กิจกรรม	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
ค. ฝึกให้เด็กเป็นผู้มีจริยธรรมในเรื่อง					
1. วินัย					
2. กตัญญู					
3. เมตตา					
4. อดทน					
5. ซื่อสัตย์					
6. ประหยัด					
7. ขยัน					
8. ไม่เห็นแก่ตัว					
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสังคม					
ก. การพัฒนาตนเอง โดย					
1. ฝึกมารยาท					
2. ฝึกสุชนนิสัย					
3. ฝึกระเบียบวินัย					
4. ฝึกความรับผิดชอบ					
ข. การฝึกทักษะทางสังคมโดย					
1. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น					
2. ฝึกการพูดคุย สนทนาโต้ตอบ					
ค. การรักษาสภาพแวดล้อมและการอนุรักษ์					
1. ฝึกดูแลความเป็นระเบียบของสถานที่					
2. ฝึกดูแลอุปกรณ์ของใช้ของตนเองและส่วนรวม					
กิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญา					
1. ฝึกจำแนกและความสัมพันธ์ของสิ่งรอบตัว					
2. ฝึกคิดหาเหตุผลผ่านการเล่นเกม					
3. จัดกิจกรรมพัฒนาภาษาโดยผ่านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และการละเล่นต่าง ๆ					

ภาคผนวก ช
ภาพถ่ายการฝึกอบรม

ภาพการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก
เรื่อง การจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัย
24 - 25 กรกฎาคม 2542

ภาพการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมผู้ดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก
เรื่อง การจัดกิจกรรมการเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัย

